

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΕΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΣΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στερεότυπα και ρατσισμός στο παραμύθι, «Πεντάμορφη και το Τέρας» Κοινωνιολογική προσέγγιση

Stereotypes and racism in «Beauty and the Beast»

ΟΝΟΜΑ: ΓΙΑΝΝΑΚΙΔΟΥ ΧΡΥΣΟΒΑΛΑΝΤΟΥ-ΒΑΝΕΣΑ

Α.Μ: 2672

ΕΠΟΠΤΗΣ: ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΣ, Επίκουρος Καθηγητής

Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΚΑΛΕΡΑΝΤΕ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια

Φλώρινα, Σεπτέμβριος 2017

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους επόπτες καθηγητές μου, τον κ.Νίκο Φωτόπουλο και την κ.Ευαγγελία Καλεράντε, οι οποίοι με βοήθησαν και με καθοδήγησαν σε όλη την διάρκεια της πτυχιακής μου. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου και στον παππού και την γιαγιά μου, που με στηρίζουν με κάθε τρόπο, δίνοντάς μου κουράγιο, θέληση και υπομονή για να προχωρώ και να ξεπερνάω κάθε εμπόδιο μέχρι να φτάσω στο στόχο μου.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	5
2. Θεωρητικό πλαίσιο	
Α` ΜΕΡΟΣ	
2.1 Κοινωνιολογία	7
2.1.1 Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης	11
2.2 Ρατσισμός	13-14
2.2.1 Το φαινόμενο του ρατσισμού δια μέσου των αιώνων	14-15
2.2.2 Αίτια – Συνέπειες του ρατσισμού	15-16
2.2.3 Μορφές και είδη ρατσισμού	16-17
2.2.4 Τρόποι εκδήλωσης του έμμεσου ρατσισμού	18-20
2.3 Κοινωνικός αποκλεισμός	20-22
2.4 Προκατάληψη	22
2.5 Έννοια φύλου	23-24
2.5.1 Κοινωνικοποίηση και φύλο	24
2.5.2 Φορείς κοινωνικοποίησης	25-27
2.6 Διαφορές γένους :φύση έναντι ανατροφής	27-28
2.6.1 Κοινωνικοποίηση του γένους	28-29
2.7 Στερεότυπα και διακρίσεις των δυο φύλων	29-30
2.7.1 Η θεωρία των στερεοτύπων /σχημάτων των φυλών	31
2.7.2 Φύλο και οικογένεια	31-33
2.7.3 Φύλο και παιχνίδια	33
2.7.4 Φύλο και εκπαίδευση	34
2.7.5 Φύλο και εργασία	34
2.8 Οι ρόλοι των δυο φύλων από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα	35

2.9 Προτάσεις αντιμετώπισης των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων	35
---	----

Β΄ ΜΕΡΟΣ

3.1 Παιδική Λογοτεχνία	37
3.1.1 Τα έργα της Παιδικής Λογοτεχνίας	38
3.1.2 Το παιδί ως αναγνώστης της Λογοτεχνίας	39
3.2 Το Λαϊκό Παραμύθι	40
3.2.1 Είδη παραμυθιών	40
3.2.2 Η δομή των παραμυθιών	41
3.2.3 Η ψυχαναλυτική ή ψυχολογική προσέγγιση των παραμυθιών	41-43
3.2.4 Χαρακτηριστικά λαϊκού παραμυθιού	43
3.3 Περίληψη - Πεντάμορφη και το Τέρας	43
3.3.1 Ανάλυση παραμυθιού (Πεντάμορφη και το Τέρας)	44
3.3.2 Λέξεις-φράσεις που δηλώνουν ρατσισμό και στερεότυπα	44-45
Συμπεράσματα	46
Βιβλιογραφία	47-49

1.Εισαγωγή

Η εργασία χωρίζεται σε δυο μέρη ,στο πρώτο μέρος θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τον ρατσισμό και τα στερεότυπα,ενώ στο δεύτερο το παραμύθι.Αρχικά θα αναφέρουμε την έννοια του ρατσισμού η οποία προέρχεται από την λέξη «ράτσα» που σημαίνει γένος, φυλή. Στη συνέχεια θα ασχοληθούμε με τα βασικά αίτια και τις συνέπειες του .Σε πολλές χώρες της Ευρώπης ο ρατσισμός δεν προκύπτει από τη συμπεριφορά του κράτους. Αντίθετα εκδηλώνεται με ιδιαίτερα βίαιο τρόπο από την πλευρά της κοινωνίας.

Τα στερεότυπα παίζουν σίγουρα έναν μεγάλο ρόλο στη ζωή μας, μιας και μας επηρεάζουν σημαντικά το πως αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο και τους συνανθρώπους μας. Η λέξη **στερεότυπα** αναφέρεται στις αντιλήψεις που έχουμε ως αποτέλεσμα προκαταλήψεων απέναντι σε άτομα, ομάδες και ιδέες.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

2. Θεωρία

2. 1 Κοινωνιολογία

Η Κοινωνιολογία είναι μια από τις επιστήμες που μελετάει τις σχέσεις που διαμορφώνονται μεταξύ προσώπων μέσα στα πλαίσια συγκεκριμένων κοινωνικών συνθηκών και καταστάσεων. Σε αντίθεση με την κοινωνική ανθρωπολογία που προσπαθεί όσο γίνεται να μελετήσει μικρά κοινωνικά σύνολα ,ενώ η κοινωνιολογία μελετάει τα κοινωνικά σύνολα από μια απόσταση.Επικεντρώνει την προσοχή της σε ορισμένες φανερές ή διαγνώσιμες κατηγορίες σχέσεων,τις οποίες απομονώνει για να τις μελετήσει.

Ως αυτόνομη επιστήμη η κοινωνιολογία υπάρχει από το 19^ο αιώνα.Ο άνθρωπος έκανε πάντα σκέψεις ,ήθελε να ερμηνεύσει την συμπεριφορά του ,αλλά και των γύρω του.Τα μέσα που χρησιμοποιούσε για αρχή για να απαντήσει στις ερωτήσεις του ήταν η εμπειρία,δηλαδή οι γνώσεις που έχει αποκτήσει.Με την εξέλιξη των κοινωνιών η λογική σκέψη και αργότερα η παρατήρηση και η έρευνα χρησιμοποιήθηκαν ως μέθοδοι ερμηνείας του κόσμου(Cohen/Manion,1977:11κ.ε). ¹

¹ Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Χριστίνα Νόβα-Καλτσούνη, Gutenberg, σελ: 31-32

Αύγουστος Κοντ (Γάλλος,συγγραφέας) ,1798-1857

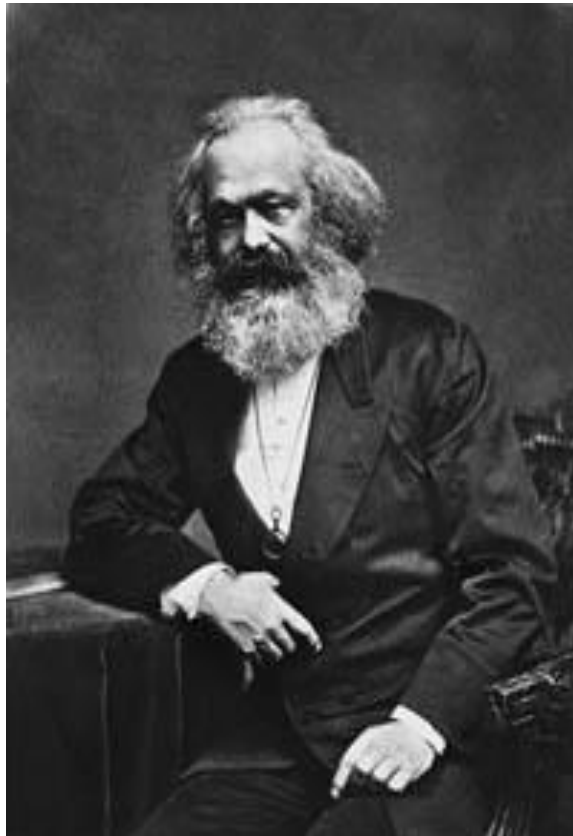

Ο Κοντ θεωρούσε την κοινωνιολογία ως την τελευταία επιστήμη που θα αναπτυσσόταν μετά την φυσική,την χημεία και την βιολογία,αλλά και ως την πιο σημαντική και την πιο σύνθετη από όλες τις επιστήμες.² Ο Comte αντιλαμβάνεται την κοινωνία ως ένα αυτόνομο σύστημα με δικούς του νόμους,το οποίο μπορεί να λειτουργεί κατά το πρότυπο των θετικών επιστημών ,κυριώς των επιστημών της φύσης.Αυτή την επιστήμη την ονόμασε Κοινωνική Φυσική.Θεωρούσε όπως η φύση κατά όμοιο τρόπο και η κοινωνία διέπεται από νόμους.Κατά τον Κοντ,όχι μόνο η ανθρώπινη γνώση και τα πεδία σκέψης αλλά και κάθε ανθρώπινη κοινωνία ακολουθεί το νόμο των τριών σταδίων εξέλιξης.Κάθε κοινωνία υπήρξε στο πρώτο επίπεδο της εξέλιξης της «θεοκρατική ».Στο επίπεδο αυτό ο κοινωνικός ρόλος είναι απόλυτος και ταυτόσημος με τον στρατιωτικό έλεγχο.Στο δεύτερο επίπεδο η κοινωνία γίνεται «νομιστική»,τη χαρακτηρίζει η επιβολή του νόμου και η «διαφοροποίηση»των κοινωνικών κανόνων.Τέλος,το τρίτο επίπεδο κοινωνικής εξέλιξης ,η «βιομηχανική» κοινωνία,την οποία τη αποκάλεσε «θετική»,χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό κοινωνικής διαφοροποίησης.³

² Κοινωνιολογία, Anthony Giddens, Δημήτρης Γ.Τσαούσης, σελ:57

³ Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Χριστίνα Νόβα-Καλτσούνη, Gutenberg, σελ:38,40

Κάρολος Μαρξ ,1818-1883

Οι ιδέες του Κάρολου Μαρξ διαφέρουν από τις ιδέες του Κοντ και του Ντυρκάημ. Όταν ήταν νέος, οι πολιτικές του δραστηριότητες τον έφεραν σε σύγκρουση με τις γερμανικές αρχές κι έτσι εγκαταστάθηκε στην Βρετανία ως εξόριστος. Σύμφωνα με τον Μαρξ δεν ήθελε να υπάρχουν τάξεις μέσα στη κοινωνία και διακρίσεις μεταξύ πλουσίων και φτωχών. Όλο αυτό το έργο άσκησε μεγάλη επίδραση στον 20^ο αιώνα και διήρκεισαι μέχρι την πτώση του σοβιετικού κουμμουνισμού. Πάρα πολλοί κοινωνιολόγοι επηρεάστηκαν από τις ιδέες του Μαρξ για τις κοινωνικές τάξεις και διακρίσεις.⁴

⁴ Κοινωνιολογία, Anthony Giddens, Δημήτρης Γ. Τσαούσης, σελ.:59

Μαξ Βέμπερ ,1864-1920

Γεννήθηκε στη Γερμανία. Ήταν αρκετά μορφωμένος ,δεν ασχολιόταν μόνο με την κοινωνιολογία,αλλά με την οικονομία, με το δίκαιο,την φιλοσοφία και την συγκριτική ιστορία.Ένα μεγάλο μέρος του έργου του ήταν αφιερωμένο στην ανάπτυξη του καπιταλισμού.Όπως και οι άλλοι και ο Βέμπερ προσπαθούσενα καταλάβει την κοινωνική μεταβολή.Είχε επηρεαστεί από τον Μαρξ.Μερικά από τα έργα του ήταν η ανάλυση της ιδιαιτερότητας της δυτικής κοινωνίας.Μελέτησε ακόμη και τις θρησκείες της Κίνας,της Ινδίας και της Μέσης Ανατολής και μέσω των αυτών των ερευνών συνέβαλε στην κοινωνιολογία της θρησκείας.⁵

⁵ Κοινωνιολογία, Anthony Giddens , Δημήτρης Γ.Τσαούσης, σελ: 60-61

2.1.1 Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης

Η εκπαίδευση αφορά ολόκληρη την κοινωνία. Σε όλες τις κοινωνικές οργανώσεις ακόμα και στις απλές θα συναντήσεις μια μορφή εκπαίδευσης που αντιστοιχούν σ' αυτούς τους όρους : «διαπαιδαγώγηση» , «παιδεία» ή «κατάρτιση ». Σε αυτό το νέο περιβάλλον, η γνώση ήταν απαραίτητο στοιχείο για την οργάνωση και λειτουργία της οικονομίας και της διοίκησης, καθώς και για την ένταξη των ανθρώπων στην εργασία και κοινωνία. Η εκπαίδευση στις μοντέρνες κοινωνίες επιτελούσε πάντα κοινωνικό ρόλο, θα έπρεπε να προσεγγίζεται από την επιστήμη (Κοινωνιολογία) που μελετά την κοινωνία , τους θεσμούς της και τις μορφές της κοινωνικής δράσης.⁶

Τον 19^ο αιώνα, οι κοινωνίες της Ευρώπης, ειδικότερα η γαλλική στην οποία ζούσε και ο Durkheim, χαρακτηριζόταν από ραγδαίες και βίαιες κοινωνικές αλλαγές , καθώς και από κοινωνική ρευστότητα, αναγκάζοντας να δημιουργήσουν θεσμούς , να εξασφαλίσουν την τάξη και την συνοχή , να διευκολύνουν την συμβίωση τους , να παρέχουν στα άτομα κοινές αξίες και πεποιθήσεις , ώστε να διευκολύνουν την κοινωνική τους ένταξη. Επομένως , η εκπαίδευση αποδείχθηκε ένα ιδιαίτερο χρήσιμο εργαλείο, αφού θα μπορούσε να μεταβιβάσει στα άτομα κοινές αξίες. Ο ρόλος της εκπαίδευσης ως μηχανισμού κοινωνικής ενσωμάτωσης είχε επισημανθεί από τον κοινωνιολόγο, Auguste Comte (Izquierdo/Miniquenz, 2003:22). Σήμερα , η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης αποτελεί κλάδο της Κοινωνιολογίας, γεγονός που σημαίνει μελέτη της εκπαίδευσης με τα μεθοδολογικά εργαλεία της Κοινωνιολογίας.⁷

⁶ Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Χριστίνα Νόβα-Καλτσούνη, Gutenberg, σελ:55

⁷ Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Χριστίνα Νόβα-Καλτσούνη, Gutenberg, σελ:56-57

Μια πρώτη κοινωνιολογική προσέγγιση της εκπαίδευσης σημειώνεται με τον Emile Durkheim και ειδικότερα με το έργο του Εκπαίδευση και Κοινωνία.

Ο Durkheim άνοιξε ουσιαστικά το διάλογο μεταξύ Παιδαγωγικής και Κοινωνιολογίας, όταν ο ίδιος δίδασκε Παιδαγωγική και Κοινωνιολογία στο Πανεπιστήμιο του Μπορντό και αργότερα στο Πανεπιστήμιο της Σοβόννης .Σύμφωνα με τον Durkheim η Κοινωνιολογία είναι η επιστήμη που μπορεί να εφοδιάσει τον παιδαγωγό με εκείνα τα εργαλεία,θεωρητικά και μεθοδολογικά για να τον βοηθήσει . Στην πρώτη του παράδοση στη Σοβόννη αναφέρει: «Η εκπαίδευση είναι μια σημαντική κοινωνική υπόθεση,τόσο ως προς τις καταβολές της όσο και ως προς τις λειτουργίες της. Κατά συνέπεια,η Παιδαγωγική είναι,περισσότερο από κάθε άλλη επιστήμη,εξαρτημένη από την Κοινωνιολογία (Durkheim,1973:37) » .⁸

⁸ Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Χριστίνα Νόβα-Καλτσούνη, Gutenberg, σελ:56

2.2 Ρατσισμός

Η έννοια ρατσισμός προέρχεται από την λέξη «ράτσα» που σημαίνει γένος, φυλή. Η έννοια αυτή έχει ιστορία τουλάχιστον τεσσάρων αιώνων, σε αντίθεση με αυτή που εμφανίστηκε στο μεσοπόλεμο και απέκτησε «το χαρακτήρα πολεμικής με στόχο το δόγμα της φυλετικής ανισότητας των ανθρώπων» (Παπαδημητρίου, 2002: 41). Ο ρατσισμός όμως με την έννοια της κοινωνικής διάκρισης είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο. Όπως αναφέρει και ο Immanuel Geiss μορφές «πρωτογενούς» συναντούμε σε όλες τις ιστορικές κοινωνίες (Παπαδημητρίου, 2002: 41). Τα τελευταία χρόνια αποτελεί ένα κοινωνικό-πολιτικό φαινόμενο. Ασχολούνται αρκετοί επιστημονικοί κλάδοι, όπως η κοινωνική ψυχολογία, η ανθρωπολογία και η κοινωνιολογία με την κατανόηση του φαινομένου του ρατσισμού και των διακρίσεων, με σκοπό να διευκρίνουν τις παραπάνω έννοιες, όπως και τις αιτίες που προκαλούν την εκδήλωσή τους. Είναι οι διακρίσεις που γίνονται σε βάρος ανθρώπων, ατομικά κι ομαδικά, σε σχέση με τη φυλή, την εθνικότητα, το χρώμα του δέρματος, τη θρησκεία, τη γλώσσα, το φύλο, την εξωτερική εμφάνιση, το μορφωτικό επίπεδο, την οικονομική κατάσταση, την προσωπική ζωή. Όλες αυτές οι διακρίσεις στηρίζονται στον διαχωρισμό του ανθρώπου από τους ανώτερους σε κατώτερους, την υποτίμηση του αλλά και την απόρριψη του.

Ο Goldberg υπογραμμίζει τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των ανθρώπων, καθώς και τις ηθικές επιλογές της κυριαρχίας και της υποταγής, ως συνθετικά στοιχεία της πράξης του ρατσισμού (Goldberg, 1993).

Ο Bonilla-Silva περιγράφει τον ρατσισμό ως κοινωνικό σύστημα που εμπεριέχει «εθνοφυλετικές» κατηγορίες και ένα είδος ιεράρχησης, που παράγει ανισότητες στις ζωές αυτών των ομάδων (Bonilla-Silva, 1997).

Ο ρατσισμός σύμφωνα με τον (Mosse, 1995) χαρακτηρίζεται από μια ολότητα. Καλύπτει ολόκληρη την ανθρώπινη προσωπικότητα, τα βλέμματα, την συμπεριφορά και την νοημοσύνη.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η προσέγγιση του Taguieff, για τον οποίο ο ρατσισμός έχει τρεις ξεχωριστές διαστάσεις : 1) τρόπους σκέψης που περιλαμβάνουν γνώμες, πεποιθήσεις, στερεότυπα και προκαταλήψεις, 2) τρόπους δράσης δηλαδή πρακτικές, συμπεριφορές, ενέργειες με τις οποίες εκδηλώνεται 3) ιδεολογικές συνθέσεις τις οποίες αποτελούν οι διάφορες θεωρίες, δόγματα στις οποίες βασίζεται ο ρατσισμός.

Ξεκινά από προκαταλήψεις που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά. Οι ρατσιστές έχουν προσχηματισμένες αρνητικές ιδέες για τα άτομα των άλλων φυλών. Τις προκαταλήψεις αυτές τις υποστηρίζουν, εστιάζοντας στις άσχημες πλευρές που παρουσίαζαν οι άνθρωποι των άλλων φυλών (Γκίκας, 1994).

2.2.1 Το φαινόμενο του ρατσισμού δια μέσου των αιώνων

Οι όροι «ράτσα» και «ρατσισμός» προέρχονται από την ισπανική λέξη «raza» και την πορτογαλική λέξη «raça» (γύρω στον 13ο αιώνα), οι οποίες έχουν ως ρίζα τους την λέξη «ras» (αράβικη προέλευση) που σημαίνει «κεφάλι». » Ο όρος προέρχεται από τους Άραβες, καθώς ο καθένας από αυτούς γνώριζε την καταγωγή του και την είχε μέσα στο «κεφάλι» του, έτσι ώστε με τον τρόπο αυτό να ξεχωρίζει από τις άλλες φυλές (που έχουν άλλο «κεφάλι»). (Λίποβατς, 1990: 233) Ο ρατσισμός αποτελεί μια έκφραση της ανθρώπινης συμπεριφοράς που έχει απασχολήσει, ιδιαίτερα τους τελευταίους δύο αιώνες. Η περιφρόνηση, η απομόνωση, η διάκριση, η άρνηση ή στέρηση, η εξορία, ο διωγμός και τέλος η γενοκτονία, είναι καταστροφικές συμπεριφορές και πράξεις που γεννιούνται από τη φρίκη της μισαλλοδοξίας και του ρατσισμού. (Prache, 1996) Το φαινόμενο του ρατσισμού, κατά την ιστορική διαδρομή του δια μέσου των αιώνων, βρήκε συμμάχους και υποστηρικτές σε διάφορες εθνικές αντιλήψεις και πολιτικά συμφέροντα.

Την εποχή της αποικιοκρατίας, οι ρατσιστικές αντιλήψεις παρουσιάστηκαν για να αιτιολογηθεί η εκμετάλλευση των ιθαγενών της Αφρικής, της Αυστραλίας, της Ν. Ασίας και τα λοιπά (Ζωγράφου,2003). Από τις αρχαίες κοινωνίες (Αρχαίοι Έλληνες, Αιγύπτιοι, Ρωμαίοι) ο διαχωρισμός «εμείς» και «οι άλλοι», «οι βάρβαροι», λειτούργησε ως σημείο αναφοράς και διαφοράς. Στην Αρχαία Ελλάδα για παράδειγμα λόγω του πολυθεϊσμού και την έννοια της δημοκρατίας η ανοχή εμπόδιζε ακραίες μορφές μισαλλοδοξίας και περιόριζε την ελευθερία και την ισότητα με νόμους που υπέτασσαν το άτομο στην Πόλιν. Ο Σωκράτης κατηγορήθηκε ότι δεν είχε τους ίδιους θεούς με την Πόλιν και καταδικάστηκε γι' αυτή (Romily,1999).

Στην Αρχαία Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, η μισαλλοδοξία, ιδιαίτερα για τους Εβραίους, ήταν καθημερινό φαινόμενο, στο οποίο ο Ρωμαίος αυτοκράτορας έδειχνε ανοχή μέχρι το σημείο όπου η μισαλλοδοξία αυτή δημιουργούσε εξεγέρσεις και σφαγές (Yavetz, 1999).

Στα μέσα του 16ου αιώνα ο ρατσισμός είναι εμφανής στον Δυτικό κόσμο με τους κατακτητικούς αποικιακούς πολέμους ή εξολόθρευσε τους αυτόχθονες της Αμερικής, τους μαύρους της Αφρικής, τους αραβικούς και ασιατικούς πληθυσμούς. Η πορεία του ρατσισμού είναι ιστορικά καταγεγραμμένη μέσα από συγκεκριμένα φαινόμενα διακρίσεων, όπως η ναζιστική περίοδος της Γερμανίας, οι φυλετικές διακρίσεις στις ΗΠΑ και το καθεστώς Απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική (Τσιάκαλος, 2011)

3.2.2 Αίτια -Συνέπειες του ρατσισμού

Τα βασικά αίτια του ρατσισμού είναι :

Τα αίτια αυτής της απάνθρωπης συμπεριφοράς είναι πολλά.Ο άνθρωπος αισθάνεται ασφαλής μέσα στο περιβάλλον το οποίο έχει δημιουργήσει,και γι'αυτό το διαφορετικό που του προκαλεί φόβο και ανασφάλεια,το αντιμετωπίζει ως απειλή ή ως επικίνδυνη εισβολή που πρέπει να το εξοντωθεί. Σε αυτήν την περίπτωση,καθοριστικό ρόλο παίζουν οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα.Έτσι έχουν διδαχθεί από μικρή ηλικία και έχουν πιστέψει ότι οι αλλόθρησκοι,τα άτομα με ειδικές ανάγκες,οι ομοφυλόφιλοι ή οι μετανάστες μόνο προβλήματα μπορεί να φέρουν στην κοινωνία τους. Τα ΜΜΕ παίζουν κι αυτά ένα καθοριστικό ρόλο ,γιατί επηρεάζουν τους πολίτες με αυτά που προβάλλουν .

Συνέπειες ρατσισμού :

- Κυριαρχούν δογματικές απόψεις και υιοθετούνται στερεότυπα
- Δημιουργείται ένα κλίμα ανασφάλειας, άγχους, αβεβαιότητας και ιδεολογικής σύγχυσης
- Τα θύματα ρατσιστικής συμπεριφοράς αποκτούν χαμηλή αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση
- Παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα ,λόγω της κοινωνική αδικίας, της ανισότητας και της εργασιακής εκμετάλλευσης.
- Επικρατούν φαινόμενα βίας

Ιστορικά ο ρατσισμός υπήρξε αιτία μαζικής εξόντωσης, γενοκτονιών και καταπίεσης.

2.2.3 Μορφές / είδη ρατσισμού

- ✚ Φυλετικός : με κριτήριο διάκρισης των ατόμων το χρώμα του δέρματος (λευκοί, μαύροι, ερυθρόδερμοι, κιτρινόχρωμοι) ,είτε με βάση διαχωρισμού τη φυλετική καταγωγή (ξανθή Άρεια φυλή - Εβραίοι)
- ✚ Εθνικός: ταυτίζεται με τον εθνικισμό και το σοβινισμό.
- ✚ Θρησκευτικός: η διάκριση των ατόμων εστιάζεται στις θρησκευτικές πεποιθήσεις τους (Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι, Ορθόδοξοι, Καθολικοί, Προτεστάντες)
- ✚ Πολιτισμικός : οι λαοί διαιρούνται με κριτήριο το πολιτιστικό τους επίπεδο (πολιτιστική ανωτερότητα του δυτικού κόσμου σε σχέση με τον Τρίτο Κόσμο)

- ✚ Κοινωνικοοικονομικός: με κριτήριο την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των ατόμων (πλούσιοι-φτωχοί), το μορφωτικό τους επίπεδο (μορφωμένοι-αμόρφωτοι), το φύλο (γυναίκες-άνδρες), το επάγγελμα (πνευματικοί άνθρωποι-χειρώνακτες), τη σωματική ή νοητική ικανότητα (αρτιμελείς-άνθρωποι με ειδικές ανάγκες), την υγεία, τις συνήθειες, τη σεξουαλική συμπεριφορά (φορείς του AIDS, εξαρτημένοι σε εθιστικές ουσίες, ομοφυλόφυλοι), την εμφάνιση
- ✚ Πολιτικός: διάκριση των ατόμων με κριτήριο την πολιτική τους ιδεολογία και την κομματική τους ένταξη (δημοκράτες, συντηρητικοί, φιλοβασιλικοί)

Ο κοινωνικός ρατσισμός

Ο ρατσισμός γεννήθηκε πριν πάρα πολλά χρόνια. Το φαινόμενο αυτό δημιουργήθηκε από την εποχή που οι κοινωνίες διακρίνουν τους ανθρώπους σε δυνατούς-αδύναμους και ανώτερους-κατώτερους, περιθωριοποιούν και αποκλείουν ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και άτομα που παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι συγκεκριμένες διακρίσεις, οι κοινωνικοί αποκλεισμοί μπορούν να οδηγήσουν σε διχασμό, αναταραχές, σε βίαιες συμπεριφορές, επικίνδυνες για το κοινωνικό σύνολο.

Ο φυλετικός ρατσισμός

Τα τελευταία χρόνια έχουμε αρκετούς πρόσφυγες στη χώρα μας, που έρχονται αντιμέτωποι με πολλά προβλήματα και προσπαθούν να προσαρμοστούν σε ένα άγνωστο και πολλές φορές τόσο εχθρικό περιβάλλον. Υπάρχουν πάρα πολλές διακρίσεις ανάλογα με το χρώμα τους ή με την φυλή τους. Το οικογενειακό περιβάλλον επηρεάζει αρκετά τα παιδιά. Για να αποδεχτεί την διαφορετικότητα το παιδί, μαθαίνει από μικρή ηλικία π.χ. στο νηπιαγωγείο πως όλα τα παιδιά ανεξάρτητα με το χρώμα ή την καταγωγή τους είναι ίδια.

2.2.4 Τρόποι εκδήλωσης του έμμεσου ρατσισμού

Παλιότερα η έκφραση του ρατσισμού ήταν περισσότερο εμφανής, όμως αυτό δεν παρατηρείται σήμερα . Υπάρχουν περιπτώσεις όπου κάνουν διακρίσεις, εκφράζοντας έτσι τα αρνητικά τους συναισθήματα και προκαταλήψεις, ενώ σε άλλες περιπτώσεις δεν τα εκφράζουν.Επειδή οι ρατσιστές έχουν αισθήματα ανασφάλειας με άλλες ομάδες, τα εκφράζουν με τρόπο πλάγιο και έμμεσο. Τα αισθήματα αυτά όμως θα εκφραστούν κυρίως σε περιπτώσεις όπου οι καθημερινοί ρατσιστές μπορούν να δικαιολογήσουν τη συμπεριφορά τους, δηλαδή να θεωρηθεί ότι η αρνητική τους συμπεριφορά οφείλεται σε κάποιον άλλο παράγοντα και όχι στην ομάδα στην οποία ανήκει το θύμα της ρατσιστικής συμπεριφοράς. Έτσι, θα συνεχίζουν να φέρονται ρατσιστικά, ενώ παράλληλα θα διατηρούν την εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους, ότι δεν είναι ρατσιστές. Ο καθημερινός ρατσισμός μπορεί να έχει τρεις μορφές: λεκτική, μη λεκτική/συμπεριφοριστική και περιβαλλοντική. Αυτές οι μορφές του ρατσισμού περιέχουν κάποιο κρυφό σχόλιο προς το άτομο ή την ομάδα-στόχο. Στην **λεκτική** , εκφράζεται με ένα ευθύ ή πλάγιο σχόλιο προς ένα συγκεκριμένο άτομο, είτε σε μια ομάδα. Στην **μη λεκτική/συμπεριφοριστική** , ο καθημερινός ρατσισμός εκφράζεται μέσω της γλώσσας του σώματος ή άλλων σωματικών πράξεων. Στην **περιβαλλοντική** , ο ρατσισμός εκφράζεται με σύμβολα ή και άλλους τρόπους, που υπάρχουν γενικά στην καθημερινότητά μας . Παράδειγμα : σε μια διαφήμιση στην τηλεόραση όπου δείχνει το εργασιακό περιβάλλον μιας εταιρείας, στην οποία δεν υπάρχει κανένας «μαύρος»εργαζόμενος, και είναι όλοι «λευκοί», μεταδίδοντας το μήνυμα ότι οι «μαύροι» δεν είναι ικανοί να δουλέψουν, σε αντίθεση με τους «λευκούς». (Sue, 2010).

Μέσα από αυτές τις μορφές ρατσισμού, μεταδίδονται κάποια μηνύματα. Συνήθως αυτά τα μηνύματα δεν είναι αντιληπτά από τους καθημερινούς ρατσιστές, όμως οι συνέπειες για τα θύματα εξακολουθούν να υπάρχουν και να είναι αρνητικές. Ο Sue και συν (2007, στο Sue, 2010) και Sue & Capodilupo (2008, στο Sue, 2010) έχουν κατηγοριοποιήσει αυτά τα μηνύματα σε κατηγορίες, αποκαλώντας τα «θέματα μικρό-επιθέσεων» (microaggressive themes).

Τα κυριότερα και συχνότερα θέματα είναι :

- **Απόδοση της νοημοσύνης σε συγκεκριμένες ομάδες:** Συμβαίνει όταν κάποιος κάνει κάποιο θετικό σχόλιο για τη νοημοσύνη ενός ατόμου, κάνοντας παράλληλα αναφορά και στην ομάδα στην οποία ανήκει. Παράδειγμα : όταν ένας δάσκαλος εκπλήσσεται για μια μαθήτριά του που είναι καλή στα μαθηματικά. Το κρυφό μήνυμα : οι γυναίκες δεν είναι καλές στα μαθηματικά.
- **Πολίτες δεύτερης κατηγορίας:** Μεταδίδει ασυνείδητα ότι συγκεκριμένες ομάδες είναι λιγότερο σημαντικές από άλλες , κατώτερες ,π.χ. άνθρωποι διαφορετικού χρώματος, διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού. Παράδειγμα : αν ένας πελάτης «μαύρου» χρώματος αγνοείται επανειλημμένα σε ένα κατάστημα σε σχέση με τους «λευκούς» πελάτες, δείχνοντάς του έτσι ότι είναι λιγότερο σημαντικός εξαιτίας του χρώματός του.
- **Εγκληματικότητα:** Αφορά κυρίως άτομα συγκεκριμένων φυλετικών και εθνικών ομάδων. Συμβαίνει όταν θεωρούμε ότι κάποιο άτομο είναι περισσότερο πιθανό να διαπράξει κάποιο έγκλημα, εξαιτίας του χρώματός του ή της εθνικότητάς του. Παράδειγμα: μια γυναίκα κρατάει γερά την τσάντα της όταν περνάει από μια περιοχή όπου μένουν μετανάστες.
- **Σεξουαλική αντικειμενοποίηση:** Οι γυναίκες χάνουν τα χαρακτηριστικά που τις κάνουν ολοκληρωμένους ανθρώπους (όπως είναι η προσωπικότητα τους, τα συναισθήματα τους, οι ελπίδες τους, κ.α.) και το μόνο που θεωρείται σημαντικό είναι το σώμα τους. Παράδειγμα: όταν εταιρείες επιλέγουν όμορφες γυναίκες να διαφημίσουν τα προϊόντα τους.
- **Υπόθεση «ανωμαλίας»:** Συμβαίνει όταν θεωρείται ότι υπάρχει κάτι μη φυσιολογικό με τον σεξουαλικό προσανατολισμό ενός ατόμου. Παραδείγματα : δύο άνδρες που κρατιούνται χέρι-χέρι γίνονται αντικείμενα χλευασμού ή όταν άτομα χρησιμοποιούν την λέξη «ομοφυλόφιλος» ως βρισιά, μεταδίδοντας έτσι το μήνυμα ότι η ομοφυλοφιλία δεν είναι φυσιολογική

- **Παραδοσιακοί ρόλοι των φύλων:** Συμβαίνει όταν κρίνονται οι γυναίκες σύμφωνα με τους ρόλους των φύλων. Παράδειγμα: όταν γίνονται σχόλια προς μια γυναίκα άνω των 30 ετών σχετικά με το πότε θα παντρευτεί και πότε θα κάνει παιδιά, μεταδίδοντας το μήνυμα ότι οι γυναίκες έχουν συγκεκριμένους ρόλους στην ζωή.

2.3 Κοινωνικός αποκλεισμός

Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» διατυπώνεται με διαφορετικούς τρόπους. Έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες για μια σαφή διατύπωση του ,ωστόσο είναι πολύ δύσκολο να διατυπωθεί ένας κοινά αποδεκτός ορισμός που να γράφει τόσα πολλά και διαφορετικά φαινόμενα που εκφράζονται ως κοινωνικός αποκλεισμός (Μουσούρου,2004,:26-28)

Σύμφωνα με τους Burchardt ,Le Grand, Piachaud (2002),έχουμε τρεις διαφορετικές θεωρήσεις:

- ❖ Στην πρώτη τα άτομα ή οι ομάδες αποκλείονται κοινωνικά σε σύγκριση με άλλες και ευθύνονται τα ίδια για την κατάσταση τους.Η θεώρηση αυτή συναντάται κυρίως στις ΗΠΑ.
- ❖ Στην δεύτερη θεωρεί βασικό τον ρόλο των θεσμών και των συστημάτων τα οποία είναι και υπεύθυνα(π.χ κράτος,πρόνοια,καπιταλισμός και παγκοσμιοποίηση).Η θεώρηση αυτή συναντάται κυρίως στην Ευρώπη.
- ❖ Στην τρίτη αναφέρονται στις κοινωνικές δυναμικές και στους κοινωνικούς περιορισμούς που χαρακτηρίζουν την τρέχουσα κατάσταση όσων αποκλείονται κοινωνικά. Είναι αποτέλεσμα των εμπειριών και των αποφάσεων των ατόμων στο παρελθόν.

Για τους Burchardt ,Le Grand, Piachaud (2002) ,ένας ιδανικός ορισμός πρέπει να περιλαμβάνει τις διαφορετικές του όψεις ,να είναι εφαρμόσιμος σε ατομικό και κοινοτικό επίπεδο,σε διαφορετικά επίπεδα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης .(Burchardt , Le Grand, Piachaud (2002).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός δέχεται την επίδραση μιας σειράς παραγόντων που συντελούν στην δημιουργία του και είναι οι εξής: (Λύτρας,2004,:36-37)

- Οικονομικοί παράγοντες(φτώχεια)
- Κοινωνικοί παράγοντες(οικογένεια ,κοινωνικά δίκτυα στήριξης κτλ)
- Πολιτιστικοί παράγοντες(προκατάληψη,ξενοφοβία,ρατσισμός)
- Υποκειμενικοί παράγοντες(αυτοαποκλεισμός των φτωχών /αναγνώριση της κατάστασης τους)
- Παθολογικοί παράγοντες(ψυχολογικά προβλήματα)
- Μορφές αυτοκαταστροφικής συμπεριφοράς (ναρκωτικά,αλκοολ,πορνεία)

Κοινωνικά ευπαθείς ομάδες

Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού αφορά στην περιθωριοποίηση και στην αποξένωση ατόμων ή ομάδων στο πλαίσιο της κοινωνίας. Σύμφωνα με τον Παπαχρήστου (2007), συνδέεται συχνά με την κοινωνική τάξη, το εκπαιδευτικό επίπεδο του ατόμου και πώς αυτά επηρεάζουν την πρόσβασή του στις ίσες ευκαιρίες. Οι ομάδες που βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό ως κοινωνικά ευπαθείς ομάδες είναι:

- Οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και οι παλιννοστούντες
- Οι χρόνια άνεργοι
- Οι άποροι
- Οι άστεγοι
- Οι τσιγγάνοι
- Οι μονογονεϊκές οικογένειες
- Τα άτομα τρίτης ηλικίας
- Οι αποφυλακισμένοι
- Οι (πρώην και νυν) χρήστες ναρκωτικών
- Οι ψυχικά πάσχοντες
- Τα άτομα με ειδικές ανάγκες
- Οι φορείς του AIDS

2.4 Προκατάληψη

Η προκατάληψη στη διαπολιτισμική πρακτική αναφέρεται σε γνώμες ή στάσεις που έχουν τα μέλη μιας άλλης ομάδας. Αυτές οι απόψεις βασίζονται σε φήμες παρά σε αποδείξεις και δεν αλλάζουν εύκολα. Πολλοί κοινωνικοί ψυχολόγοι ορίζουν την προκατάληψη με διαφορετικό τρόπο. Οι περισσότεροι στηρίζονται στο έργο του G. Allport, The “Nature Of Prejudice” και ανακαλύπτουν ότι η προκατάληψη συνδέεται τόσο με τις θετικές επιστήμες (δηλαδή ψυχολογία και νευροεπιστήμες), όσο και με τις θεωρητικές (κοινωνιολογία, πολιτικές επιστήμες). Ο Allport στο έργο του υποστηρίζει ότι η προκατάληψη είναι ένα αρνητικό φαινόμενο.

Σύμφωνα με τον Allport (1954), το άτομο είτε νιώθει την αντιπάθεια αυτή, χωρίς να γίνεται αντιληπτή στα μη μέλη, είτε την εκφράζει φανερά στο άτομο της άλλης κοινωνικής ομάδας. Ακόμη, αναφέρεται σε τρεις διαστάσεις προκατάληψης, στην γνωστική διάσταση, δηλαδή πεποιθήσεις σχετικά με το αντικείμενο της στάσης, έπειτα στην συναισθηματική, που είναι συναισθήματα (συνήθως αρνητικά) σχετικά με το αντικείμενο της στάσης και τέλος στην συμπεριφορική, δηλαδή προθέσεις να συμπεριφερθεί κανείς με ορισμένους τρόπους απέναντι στο αντικείμενο της στάσης (Hogg, Vaughan, 2010).

Ο Brown, σε αντίθεση με τον Allport ορίζει την προκατάληψη ως την τάση του ατόμου να παρουσιάζει υποτιμητικές στάσεις ή να εκδηλώνεται με εχθρική και ρατσιστική συμπεριφορά, επειδή τα συγκεκριμένα άτομα ανήκουν σε μια ανώτερη κοινωνική ομάδα. (Brown, 1995, Hogg, Vaughan, 2010)

Η εκδήλωση της προκατάληψης εμφανίζεται από την παιδική ηλικία, καθώς το παιδί από πολύ νωρίς μαθαίνει να έχει αρνητική συμπεριφορά (φόβο, καχυποψία) απέναντι σε άλλους. Ο Tajfel (1981) θεωρεί πως υπεύθυνοι για την εκδήλωση αυτή είναι το οικογενειακό περιβάλλον, οι φίλοι και συμμαθητές. Η αντίληψη αυτή παραμένει και μέχρι την ενηλικίωση του ατόμου. (Tajfel, 1981, Θάνου, 2005). Η προκατάληψη διακρίνεται σε δυο μορφές, την παραδοσιακή- φανερή και τη σύγχρονη- κρυφή. Σύμφωνα με την παραδοσιακή μορφή προκατάληψης η εκδήλωση των συμπεριφορών (θετικών ή αρνητικών) είναι φανερή και εκφράζεται άμεσα και ανοιχτά. (Hogg Vaughan, 2010) Η φανερή αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο αποτελείται από τη ρατσιστική μορφή των συμπεριφορών, δηλαδή από την απειλητική συμπεριφορά και την απόρριψη συγκεκριμένων μελών της κοινωνικής ομάδας.

Το δεύτερο, αποτελείται από την αντίθεση για διαπροσωπική επαφή με μη μέλη της ομάδας. Όσον αφορά την σύγχρονη- κρυφή προκατάληψη τα άτομα δεν χρησιμοποιούν άσχημους χαρακτηρισμούς για τα μη μέλη, αλλά κρατάνε και μια απόσταση από αυτά. Γενικά, τα άτομα με κρυφή προκατάληψη παρόλο που δεν έχουν ισχυρές αρνητικές στάσεις απέναντι στα μη μέλη, δεν έχουν ούτε θετικά αισθήματα απέναντι σε αυτές τις κοινωνικές ομάδες. (Hogg, Vaughan, 2010)

2.5 Έννοια του φύλου

Η έννοια του φύλου αναφέρεται στις βιολογικές και κοινωνικές διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το βιολογικό φύλο (sex) ενός ατόμου είναι γενετικά καθορισμένο, ενώ το κοινωνικό φύλο (gender) προσδιορίζεται από κοινωνικούς παράγοντες (δεδομένου ότι ο κοινωνικός του ρόλος αναφέρεται σε 18 συμπεριφορές, ενδιαφέροντα και υποχρεώσεις που ορίζονται από την κοινωνία ως κατάλληλα για τους άνδρες και τις γυναίκες, αλλά και η ταυτότητά του αναφέρεται στην αντίληψη που διαθέτει το άτομο για το φύλο του) (Turner, 1991).

Υπάρχουν διακρίσεις ως προς τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς μεταξύ των δύο φύλων, χαρακτηριστικά τα οποία περιλαμβάνουν δραστηριότητες και ενδιαφέροντα (παιχνίδια, επαγγέλματα, οικιακοί ρόλοι), ατομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά (επιθετικότητα, κυριαρχία, εξάρτηση, στοργική φροντίδα), κοινωνικές σχέσεις (φύλο των φίλων, ερωτικοί σύντροφοι), και χαρακτηριστικά του προσωπικού στυλ και της συμβολικής επικοινωνίας

(χειρονομίες, τρόποι καθίσματος, γλωσσικό στυλ). Σύμφωνα με τον Turner (1991) η ταύτιση ενός ατόμου με καθεμιά από τις παραπάνω κατηγορίες περιγράφεται με διαφορετικούς τρόπους, οι οποίοι ονομάζονται «δομές» και περιγράφονται παρακάτω:

- ✓ Υιοθέτηση ορισμένων τρόπων συμπεριφοράς (π.χ. το να συμπεριφέρεται κάποιος διεκδικητικά).
- ✓ Πεποιθήσεις για τους άνδρες και τις γυναίκες (π.χ. οι άνδρες είναι συνήθως πιο διεκδικητικοί σε σχέση με τις γυναίκες),
- ✓ Προτιμήσεις (π.χ. η επιθυμία να είναι κάποιος διεκδικητικός).

2.5.1 Κοινωνικοποίηση και φύλο

Κοινωνικοποίηση είναι η ένταξη και η ενσωμάτωση του ατόμου σε ένα κοινωνικό σύνολο. Έτσι το άτομο αποκτά μια θέση μέσα στο σύνολο και γίνεται και αυτός φορέας της κοινωνικής κληρονομιάς που θεμελιώνει τη συλλογική ταυτότητα. Η κοινωνικοποίηση αναφέρεται στη διαδικασία της κοινωνικής και όχι της βιολογικής αναπαραγωγής ενός συνόλου. (Δ.Γ. Τσαούσης, :146)

Η Weinreic αναφέρει, ότι «η κοινωνικοποίηση είναι η μετάδοση συμπεριφορών, ρόλων, στάσεων και απόψεων στην επόμενη γενιά». Ο Serbin τονίζει, ότι «η κοινωνικοποίηση είναι η πορεία η οποία επιτρέπει στον άνθρωπο να μάθει να ζει στην κοινωνία του σύμφωνα με τις αξίες της.

Τα αγόρια και τα κορίτσια κατά τη διάρκεια της κοινωνικοποίησης θα συνειδητοποιήσουν την κατηγοριοποίηση και τον διαχωρισμό των ανθρώπων. Η όλη πορεία που αρχίζει από τα πρώτα λεπτά της γέννησης και ίσως νωρίτερα, περιλαμβάνει μια από τις πιο σημαντικές πλευρές της ευρύτερης κοινωνικοποίησης, γνωστή με τον όρο «κοινωνικοποίηση του ρόλου των φύλων». Ο ρόλος των φύλων αναφέρεται σε μορφές συμπεριφοράς, στάσεις και δεξιότητες, τις οποίες η κοινωνία προσδοκά από τα άτομα απλώς και μόνο επειδή είναι άνδρες ή γυναίκες. Η κοινωνικοποίηση του ρόλου των φύλων αποτελείται από πολλές πορείες, οι οποίες χρησιμοποιούνται για να προετοιμάσουν τους άνδρες και τις γυναίκες για τους ρόλους, τους οποίους κάθε κοινωνία θεωρεί κατάλληλους για κάθε φύλο (Τάτσης, 1991).

2.5.2 Φορείς κοινωνικοποίησης

Σύμφωνα με τον Τσαούση (1985), η κοινωνικοποίηση διακρίνεται στην πρωτογενή και στη δευτερογενή. Συγκεκριμένα, η πρωτογενής είναι τα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου, όπου βασικός φορέας άσκησής της είναι η οικογένεια και εντοπίζεται στην βρεφική και νηπιακή ηλικία του παιδιού. Ενώ, κατά τη διάρκεια της δευτερογενούς κοινωνικοποίησης, η οικογένεια έχει γίνει ένας από τους πολλούς φορείς κοινωνικοποίησης, που επηρεάζουν το άτομο κατά τη διάρκεια της ζωής του.

Πρωτογενείς φορείς:

Η οικογένεια

Η οικογένεια θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς θεσμούς που συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση. Μέσω αυτής, αλλά και των σχέσεων αλληλεπίδρασης που υπάρχουν μεταξύ των ατόμων, το παιδί διαμορφώνει μια αντίληψη αυτού που θεωρείται κοινωνικά αποδεκτό ή μη αποδεκτό. Καθώς, θα προσπαθήσει να μιμηθεί ή να ταυτιστεί με τα άτομα του περιβάλλοντός του και να αφομοιώσει τις αξίες και τα πρότυπα που τα άτομα αυτά έχουν εσωτερικεύσει, σιγά - σιγά μέσα από την ταύτιση, τη μίμηση και την εσωτερικευση θα συγκροτήσει την προσωπικότητά του, τον εαυτό του και θα προσπαθήσει να ενταχθεί μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Η μετάδοση αυτών των αξιών, κανόνων και μορφών συμπεριφοράς μπορεί να γίνει ύστερα από μεθοδευμένη και συνειδητή προσπάθεια των ατόμων ή και ασυναίσθητα, χωρίς οι ίδιοι να το καταλάβουν (Τσαούσης, 1985)

Το σχολείο

Το σχολείο, θεωρείται ο σημαντικότερος θεσμός κοινωνικοποίησης μετά την οικογένεια. Το παιδί απομακρύνεται από το περιβάλλον της οικογένειας, ενώ αρχίζει να αναλαμβάνει ευθύνες. Παράλληλα, αρχίζει σιγά - σιγά να «ανεξαρτητοποιείται» από την οικογένειά του, απουσιάζοντας αρκετές ώρες από αυτήν. Μέχρι τη στιγμή αυτή, το παιδί δεν γνωρίζει τι είναι

αποδεκτό από την κοινωνία και τι όχι. Το σχολείο θα του «διδάξει» θεσμούς, κανόνες και αξίες, ώστε να μπορέσει μέσα του να διαχωρίσει το καλό από το κακό. Το σχολείο μεταβιβάζει κοινές αξίες, κανόνες και πρότυπα συμπεριφοράς. (Τσαούσης, 1985).

Σύμφωνα με τον Τσαούση (1985) το σχολείο:

- Μεταδίδει στο παιδί τα θεμελιώδη στοιχεία της κουλτούρας, τα οποία έχουν αναπτυχθεί στη συγκεκριμένη κοινωνία.
- Παρέχει στο παιδί τη δυνατότητα διεύρυνσης των φιλικών του σχέσεων.
- Επιτρέπει στο παιδί τη διερεύνηση και άλλων σημαντικών προσώπων που είναι αναγκαία για την κοινωνικοποίησή του.
- Παρέχει στο παιδί τη δυνατότητα να μάθει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί και συγκροτείται το κοινωνικό σύστημα.
- Διδάσκει το ομαδικό πνεύμα το οποίο στηρίζεται σε ένα γενικά αποδεκτό σύστημα αρχών.
- Δημιουργεί για το παιδί μια «ομάδα ηλικίας», που αποτελείται από άτομα της ίδιας ηλικίας με κοινά προβλήματα και ενδιαφέροντα.

Δευτερογενείς φορείς:

Τα ΜΜΕ

Σύμφωνα με τον Τσαούση (1985), η δύναμη των κοινωνικοποιητικών φορέων μετατοπίστηκε τις τελευταίες δεκαετίες στα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Τα μέσα επικοινωνίας έγιναν κυρίαρχοι κοινωνικοποιητικοί μηχανισμοί καθώς:

- Ενημερώνουν για τους κοινωνικούς ρόλους.
- Παρουσιάζουν επιλεκτικά ένα σύστημα αξιών.
- Παρέχουν πλαίσια ατομικής και ομαδικής ταύτισης.
- Καθορίζουν τις γνωσιακές παραμέτρους.

Οι ομάδες συνομηλίκων, φίλοι

Είναι ένας από τους σημαντικότερους άτυπους θεσμούς κοινωνικοποίησης. Στόχος της δημιουργίας των ομάδων συνομηλίκων είναι η απομάκρυνση από σχήματα ενηλίκων (οικογένεια, σχολείο), όπου το παιδί δε θα βρίσκεται κάτω από τον απόλυτο - άμεσο έλεγχό τους, γεγονός που θα το βοηθήσει να υιοθετήσει και άλλες μορφές συμπεριφοράς τις οποίες

στην οικογένεια θα αναγκάζοταν να απωθήσει. Οι φίλιες με τους συνομηλικούς βοηθούν στην ανάπτυξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου, αλλά συμβάλλουν επίσης στο να δει το παιδί την εικόνα του εαυτού του μέσα από τις σχέσεις που έχει αναπτύξει με τους ομοίους του (Τσαούσης, 1985).

Το παιχνίδι

Το παιδί ενεργεί χωρίς τη «βοήθεια» των μεγάλων και έχει τη δυνατότητα να κάνει τις δικές του παρεμβάσεις και να λύσει τα προβλήματά του. Συχνά, ο τρόπος που τα παιδιά παίζουν, αλλά και τα παιχνίδια ακόμα που επιλέγουν να παίζουν, εξαρτώνται από τις αξίες και τα πρότυπα συμπεριφοράς που έχουν αφομοιώσει στα πλαίσια της οικογενειακής κοινωνικοποίησης, καθώς μέσα σε αυτά τα παιδιά μαθαίνουν να υποδύονται ρόλους, να μιμούνται, αλλά και να βλέπουν τον εαυτό τους μέσα από τα μάτια των άλλων. Τα παιχνίδια δεν είναι ίδια για όλα τα άτομα, αλλά εξαρτώνται από τη νοητική ικανότητα του κάθε παιδιού και από την ηλικία στην οποία βρίσκεται. Ανάλογα και με το στάδιο ανάπτυξής του, τα παιχνίδια γίνονται πιο σύνθετα, οργανωμένα και διέπονται από κανόνες, τους οποίους πρέπει το παιδί να ακολουθήσει. Το οργανωμένο παιχνίδι (το παιχνίδι με κανόνες), δεν είναι μόνο ένας τρόπος διασκέδασης, αλλά και ένας τρόπος εξερεύνησης, αναπαράστασης . Μαθαίνει να συνεργάζεται, να διαπραγματεύεται, να παίρνει υπόψη του τους άλλους, να χάνει και να κερδίζει (Τσαούσης, 1985)

2.6 Διαφορές γένους : φύση έναντι ανατροφής

Μερικοί συγγραφείς υποστηρίζουν πως υπάρχουν έμφυτες διαφορές συμπεριφοράς μεταξύ γυναικών και ανδρών που εμφανίζονται με κάποιο τρόπο σε όλους τους πολιτισμούς. Οι ερευνητές που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία αναφέρουν πως σε όλους σχεδόν τους πολιτισμούς οι γυναίκες μάλλον παρά οι άνδρες παίρνουν μέρος στο κυνήγι και στον πόλεμο. (Anthony Giddens, Δημήτρης Γ. Τσαούσης) Υπάρχουν άλλοι ερευνητές που δεν πείθονται από το επιχείρημα αυτό.⁹

⁹ Κοινωνιολογία , Anthony Giddens, Δημήτρης Γ. Τσαούσης σελ:154

Η επιθετικότητα των ανδρών ,λένε πως διαφέρει αρκετά σε κάθε πολιτισμό ,σε κάποιους πολιτισμούς περιμένουν από τις γυναίκες να είναι περισσότερο παθητικές ή ήπιες από ότι σε άλλους.(Elshtain 1987).Στους περισσότερους πολιτισμούς η γυναίκα ασχολείται με την φροντίδα των παιδιών της κι έτσι δεν μπορεί να συμμετέχει στο πόλεμο ή στο κυνήγι.Σύμφωνα με αυτή την άποψη,οι διαφορές μεταξύ των γυναικών και ανδρών αναπτύσσονται κύριως με την κοινωνική μετάδοση της γυναικείας και ανδρικής ταυτότητας.(Anthony Giddens,Δημήτρης Γ.Τσαούσης;154) ¹⁰

2.6.1 Κοινωνικοποίηση του γένους

Η οικογένεια και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι οι κοινωνικοί παράγοντες με τους οποίους τα παιδιά μαθαίνουν τους ρόλους του γένους.

Αντιδράσεις γονέων και παιδιών

Σε ένα κλασικό πείραμα παρακολούθησαν τον τρόπο που μεταχειριζόντουσαν οι πέντε νεαρές γυναίκες ένα μωρό έξι μηνών που το έλεγαν Μπεθ.Της χαμογελούσαν και της έδιναν να παίξει με κούκλες.Την θεωρούσαν γλυκιά,χαριτωμένη και πως είχε «απαλή φωνούλα» .Η αντίδραση μιας άλλης ομάδας σε ένα άλλο μωρό ίδιας ηλικίας ,τον Αδάμ ήταν διαφορετική.Τον πρόσφεραν τρενάκια ,αυτοκινητάκια και άλλα «αγορίστικα παιχνίδια».Στην πραγματικότητα η Μπεθ και ο Αδάμ ήταν το ίδιο μωρό ντυμένο με διαφορετικά ρούχα(Will et al.1976). ¹¹

¹⁰ Κοινωνιολογία , Anthony Giddens,Δημήτρης Γ.Τσαούσης σελ:154

¹¹ Κοινωνιολογία , Anthony Giddens,Δημήτρης Γ.Τσαούσης σελ:156

Μαθαίνοντας το γένος

Ήδη στα δυο τους χρόνια τα παιδιά έχουν μια μερική αντίληψη το τι είναι γένος. Ξέρουν αν είναι αγόρια ή κορίτσια κι έτσι μπορούν να κατατάξουν και τους άλλους σε αυτές τις κατηγορίες.¹² Τα παιχνίδια ,όπως κούκλες,κουνελάκια και σκεύη κουζίνας είναι για κορίτσια ,ενώ λιοντάρια ,αυτοκίνητα και τρενάκια για αγόρια.Ακόμα και τα παιδικά βιβλία και τα παιδικά έργα που βλέπουν στην τηλεόραση δίνουν τις διαφορές μεταξύ των γυναικών και ανδρών.Τέλος,και κάποια χρώματα περιορίζουν το γένος,π.χ. ροζ -κοριτσι ,μπλε- αγόρι.

2.7 Στερεότυπα και διακρίσεις των δυο φύλων

Τα στερεότυπα παίζουν σίγουρα έναν μεγάλο ρόλο στη ζωή μας, μιας και μας επηρεάζουν σε σημαντικά το πως αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο και τους συνανθρώπους μας. Η λέξη **στερεότυπα** αναφέρεται στις αντιλήψεις που έχουμε ως αποτέλεσμα προκαταλήψεων απέναντι σε άτομα, ομάδες και ιδέες. Το περιεχόμενο ενός στερεότυπου μπορεί και να στηρίζεται σε υπαρκτά δεδομένα. Το να ομογενοποιούμε τα άτομα και τις ομάδες ανάλογα με τον ρόλο τους σε ένα συγκεκριμένο στερεότυπο δημιουργεί πρόβλημα στην κατανόηση των διαφορών που πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια του χρόνου. (Ζώτος, 2008,,: 244-247) Τα στερεότυπα, είναι στενά συνδεδεμένα με την προκατάληψη και μπορούν να οδηγήσουν σε διάκριση ανάμεσα στα δύο φύλα (Γκόβαρης κ.α., 2003).

Η ανισότητα των δύο φύλων κρατάει χρόνια. Οι παλιότεροι συνήθιζαν να λένε «έχω δυο παιδιά και ένα κορίτσι», ξεχωρίζοντας έτσι τα κορίτσια από τα υπόλοιπα παιδιά τους. Άλλοι πάλι βλαστημούσαν, γιατί η γυναίκα τους έκανε κορίτσι. Πίστευαν πως ένας γιος ενισχύει τον ανδρισμό τους, ενώ ένα κορίτσι τους θίγει. Δεν άφηναν τα κορίτσια να μορφωθούν, ούτε να

¹² Κοινωνιολογία , Anthony Giddens, Δημήτρης Γ.Τσαούσης σελ:156

αθλούνται, ούτε να βγαίνουν έξω. Αυτό, γιατί ήθελαν να έχουν την πλήρη εξουσία πάνω τους. Ήθελαν να είναι ισχυροί, επιτυχημένοι και σπουδαίοι στα μάτια των γυναικών τους. Έτσι, θα μπορούσαν να τις ελέγχουν και να τις κάνουν ότι θέλουν (Πριοβόλου, 2010). Την ανισότητα σε βάρος των γυναικών την συναντάμε σε όλους τους κοινωνικούς τομείς: οικογένεια, εργασία, πολιτική και εκπαίδευση. Οι άνδρες παρουσιάζονται έξυπνοι, δυνατοί, ανεξάρτητοι, γενναίοι, λογικοί, όχι συναισθηματικοί, ενώ οι γυναίκες παρουσιάζονται αδύναμες, φλύαρες, ευγενικές, μη επιθετικές, παθητικές, συναισθηματικές, εξαρτημένες, με καλούς τρόπους και ανάγκη για ασφάλεια.

Οι συγκεκριμένες εκφράσεις αποτελούν επίσης στερεότυπα:

«Φέρσου σαν κυρία»

«Μην κάνεις σαν γυναικούλα»

«η καλή νοικοκυρά είναι δούλα και κυρά »

«Στο στρατό θα γίνεις άντρας »

«Τα αγόρια δεν κλαίνε»

Αγόρια: παίζουν με όπλα, μπάλα και αυτοκινητάκια, τους αρέσει το μπλε χρώμα, είναι άτακτα και επιθετικά

Κορίτσια : παίζουν με κούκλες, τους αρέσει το ροζ χρώμα, είναι υπάκουα και ευαίσθητα

2.7.1 Η θεωρία των στερεοτύπων /σχημάτων των φύλων

Οι Carol Martin και Charles Halverson (1981,1987) πρότειναν μια κάπως διαφορετική θεωρία συμπεριφοράς σύμφωνα με το φύλο. Όπως και ο Kohlberg, οι Carol Martin και Charles Halverson πιστεύουν ότι τα παιδιά αποκτούν μόνο τους ενδιαφέροντα, αξίες και συμπεριφορές. Αντίθετα όμως από τον Kohlberg, υποστηρίζουν ότι η αυτό-κοινωνικοποίηση αρχίζει μόλις το παιδί αποκτήσει μια ταυτότητα φύλου σε ηλικία 2 ½ ή 3 ετών.

Σύμφωνα με τη θεωρία διαμόρφωσης των στερεοτύπων/σχημάτων των φύλων των Martin και Halverson, τα παιδιά αποκτούν πρώτα ένα απλό σχήμα εντός/εκτός ομάδας που τους επιτρέπει να ταξινομήσουν συμπεριφορές και ρόλους ως «αγορίστικους» ή «κοριτσίστικους».

Έχει διαπιστωθεί ότι από την ηλικία των 2 ετών, το νήπιο έχει στοιχειώδεις γνώσεις που αφορούν τα κοινωνικά στερεότυπα του φύλου, ενώ σε ηλικία των 5 ετών, το παιδί έχει διαμορφώσει κοινωνικά στερεότυπα αντίστοιχα με αυτά των ενηλίκων (Weinraub et al., 1984)

Σύμφωνα με τον Thompson (1975), η διαδικασία αυτή περνά από τρεις φάσεις:

- ✓ Στην πρώτη φάση το παιδί κατανοεί την ύπαρξη των δυο φύλων και μαθαίνει να διακρίνει τους άντρες από τις γυναίκες και τα αγόρια από τα κορίτσια
- ✓ Στη δεύτερη φάση το παιδί αναγνωρίζει ότι και το ίδιο ανήκει σε ένα από τα δυο φύλα
- ✓ Στην τρίτη φάση κατανοεί ότι το φύλο αποτελείται σταθερή, μη μεταβαλλόμενη κατάσταση και προσαρμόζει τη συμπεριφορά του στις κοινωνικές προσδοκίες που είναι ανάλογες με το φύλο του. ¹³

2.7.2 Φύλο και οικογένεια

Τα παιδιά μαθαίνουν το ρόλο τους από τους γονείς, είτε με τη μίμηση, είτε με την ταύτιση. Πρωταρχικό και βασικό ρόλο παίζουν οι γονείς (Δεληγιάννη & Ζιώγου, 1993). Όσον αφορά τη θέση της γυναίκας μέσα στην οικογένεια, υπήρχαν και υπάρχουν γυναίκες που προσπαθούν να πείσουν τους άντρες τους να τους βοηθήσουν στις δουλειές του σπιτιού και στην ανατροφή των παιδιών. Ζήτησαν από αυτούς περισσότερη κατανόηση και να τους

¹³ Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων, ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΚΟΥΡΟΣ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΑΝΙΑΔΑΚΗ, ΤΥΠΩΘΗΤΟ -ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ, σελ:240

συμπεριφέρονται σωστά. Πολλές όμως, παλεύουν ακόμη .Η κοινωνία πρέπει να δώσει στις γυναίκες μια θέση που τις αξίζει.Απο τα παλιά τα χρόνια οι γυναίκες ασχολιόντουσαν μόνο με τα ζητήματα του νοικοκυριού και με την ανατροφή των παιδιών τους. Η μητρότητα και η ανατροφή των παιδιών θεωρούνται ο κύριος προορισμός της. Τονίζεται ιδιαίτερα ότι η μητρότητα αποτελεί μέρος της διαδικασίας της γυναίκας και εκφράζει την αμοιβαία σχέση και επαφή με το παιδί (Ριτς, 1983).

Αντιθέτως, τα αγόρια μαθαίνουν από τα πρώτα χρόνια της ζωής τους ότι είναι ανώτερα. Οι περισσότεροι άνδρες θεωρούν ότι ο πιο σημαντικός ρόλος του άνδρα μέσα στην οικογένεια είναι ο οικονομικός, και έτσι, οι ίδιοι οι άνδρες θεωρούν ότι εάν έχουν εκπληρώσει τις οικονομικές τους υποχρεώσεις προς τα παιδιά τους και τη σύζυγό τους, ότι είναι καλοί σύζυγοι και πατέρες (Belskly, 1979). Τέλος, σε ένα οικογενειακό σύστημα ο άνδρας είναι αυτός που δίνει την «ταυτότητα» της οικογένειας και αυτό συμβαίνει, επειδή το παιδί αναζητά στο πρόσωπό του τον προστάτη και αυτόν που θα στηρίξει ουσιαστικά την οικογένεια (Μισέλ, 1981).

Α)Αλλαγές

Σύμφωνα με τον Κοινωνιολόγο Anthony Giddens , «οι σχηματισμοί που επηρεάζουν την προσωπική και τη συναισθηματική σφαίρα υπερβαίνουν τα σύνορα της κάθε συγκεκριμένης χώρας».Ο εκμοντερνισμός,η αστικοποίηση,το lifestyle ,ο πλούτος και η τεχνολογία έφερε πάρα πολλές ,σημαντικές αλλαγές στην κοινωνία τους. Ο ρόλος των γυναικών μέσα στην οικογένεια και στην κοινωνία έχει αλλάξει ,πλέον έχουν το δικαίωμα της μόρφωσης ,την ένταξη τους στην εργασία ,είναι οικονομικά ανεξάρτητες ,εχούν περισσότερη ελευθερία και διεκδικούν την νομική ισότητα.

Β)Οικογενειακό Δίκαιο το 1983

Το Νόμο 1250/1982 ακολούθησε η ψήφιση του νόμου 1329/83 για την εφαρμογή της συναγματικής αρχής της ισότητας ανάμεσα στα δυο φύλα στον Αστικό Κώδικα και τον εκσυγχρονισμό των διατάξεων του Α.Κ. που αφορούσαν το Οικογενειακό Δίκαιο.

Οι κυριότερες αλλαγές είναι:

- i. Καθορίστηκε το 18^ο έτος της ηλικίας ως το κατώτερο όριο ηλικίας για τη σύναψη γάμου
- ii. Εισήχθη η μορφή του συναινετικού διαζυγίου
- iii. Καθιερώθηκε η υποχρέωση και των δυο να συνεισφέρουν οικονομικά στις ανάγκες της οικογένειας
- iv. Επήλθε η πλήρης εξομοίωση εκτός γάμου παιδιών- «εξώγαμα» με τα «γνήσια».
- v. Εξασφαλίστηκε νομοθετικά η ισότητα των δυο φύλων στην οικογένεια, όπου όλες οι αποφάσεις τις παίρνουν από κοινού.
- vi. Ορίστηκε το αμετάβλητο το επωνύμο και της συζήγου για τις έννομες σχέσεις, όπως το επιβάλλει η αρχή της ισότητας.

2.7.3 Φύλο και παιχνίδια

Τα καταστήματα και οι κατασκευαστές παιχνιδιών θέλουν το μπλε για τα αγόρια και το ροζ για τα κορίτσια. Ακόμα και τα παιχνίδια που επιλέγουν τα παιδιά είναι με βάση τα παραδοσιακά στερεότυπα. Τα αγόρια προτιμούν αμάξια, όπλα και μπάλες, ενώ τα κορίτσια κούκλες. Και στα δύο φύλα τους αρέσουν τα αρκουδάκια και τα παραμύθια. Παίζουν με διαφορετικό τρόπο, τα κορίτσια συνήθως δημιουργούν μια ομάδα με 2 ή 3 κορίτσια, συζητούν περισσότερο, παίζουν συνεργατικά. Η προσχολική ηλικία είναι μια περίοδος που το παιδί επηρεάζεται εύκολα και μιμείται τους γονείς. Τα αγόρια σε μικρή ηλικία είναι εθισμένα με ηλεκτρονικά παιχνίδια από ότι τα κορίτσια.

2.7.4 Φύλο και εκπαίδευση

Η κοινωνικοποίηση του ρόλου των δύο φύλων αρχίζει μέσα στην οικογένεια και συνεχίζεται μέσα στο σχολείο. Το σχολείο, πέρα απ' την υποχρέωσή του να διδάσκει, λειτουργεί και ως κοινωνικός οργανισμός μεταδίδοντας στους μαθητές πληροφορίες για τις κοινωνικές αντιλήψεις. Οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν διαφορετικές τιμωρίες στα δυο φύλα, π.χ. οι δασκάλες μαλώνουν περισσότερο τα αγόρια. Αυτό είναι το αποτέλεσμα των προκαταλήψεων ότι τα αγόρια είναι πιο ζωηρά και άτακτα από τα κορίτσια. Τέτοιες κρίσεις ωθούν τα παιδιά να ανταγωνίζονται μεταξύ τους, να είναι καχύποπτα, να φοβούνται και να είναι δύσπιστα. Τέλος, με το διαχωρισμό των παιδιών κατά φύλο στη γυμναστική και στον αθλητισμό στοχεύει να τονίσει τη δύναμη των αγοριών και τη χάρη των κοριτσιών (Arnot, 2004).

Ο ρόλος του σχολείου είναι να παρέχει γνώσεις, να αναπτύσσει την κριτική σκέψη των μαθητών/μαθητριών και των εκπαιδευόμενων και να τους προσφέρει κίνητρα για αυτοανάπτυξη. Η εκπαίδευση προσανατολίζει τους εκπαιδευόμενους στον τομέα της απασχόλησης. Άρα, το επίπεδο εκπαίδευσης και η κατανομή των ρόλων στην οικογένεια, στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας είναι βασικοί παράγοντες ένταξης του ατόμου στην κοινωνία.

2.7.5 Φύλο και εργασία

Λόγω κάποιων στεροτύπων τα επαγγέλματα διαχωρίζονται με βάση το φύλο. Οι γυναίκες επειδή είναι περισσότερο συναισθηματικές, θεωρούν πως είναι κατάλληλες για επαγγέλματα που φροντίζουν τους άλλους. Οι άνδρες επιλέγουν επαγγέλματα που τους εξασφαλίζουν ένα υψηλό εισόδημα και κύρος, ενώ οι γυναίκες ψάχνουν μια δουλειά με μειωμένο ωράριο για να συνδιάσουν και τα συζυγικά τους «καθήκοντα». Μερικά από αυτά τα στερεότυπα τυπικά «γυναικεία» επαγγέλματα είναι τα εξής: κοινωνική λειτουργός, νηπιαγωγός, δασκάλα, γραμματέας, νοσοκόμα, πωλήτρια, ρεσεψιονίστ, τηλεφωνήτρια, κομμώτρια, καθαρίστρια, μοδίστρα και άλλα. Από την άλλη τα επαγγέλματα που θεωρούνται τυπικά «ανδρικά» είναι: μαθηματικός, πολιτικός μηχανικός, γιατρός, δικηγόρος, πολιτικός, αρχιτέκτονας, πιλότος, επιστήμονας, διευθυντής εταιρείας, οδηγός λεωφορείου, δικαστής, δήμαρχος και άλλα.

2.8 Οι ρόλοι των δυο φύλων από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα

Από την αρχαιότητα οι ρόλοι ήταν αυστηρά προσδιορισμένοι. Ο άντρας είχε υψηλή κοινωνική θέση σε αντίθεση με τον ρόλο της γυναίκας. Η θέση της γυναίκας ήταν περιορισμένη, υποχρεωμένη να μένει στο σπίτι, να μην εργάζεται και να ασχολείται με την ανατροφή των παιδιών της. Οι άντρες αναγκάζονται να κρύψουν τις αδυναμίες και τα συναισθήματά τους, διότι θεωρούν πως πρέπει να είναι δυνατοί για να ξεπεράσουν κάθε δυσκολία και εμπόδιο.

Τα τελευταία χρόνια έχουν αλλάξει αρκετά, η γυναίκα πλέον εργάζεται, βγάζει τα δικά της χρήματα, είναι πλέον ανεξάρτητη. Με όλες αυτές τις αλλαγές ο άντρας αισθάνεται αδύναμος, επειδή βλέπει πως η γυναίκα χωρίς την βοήθεια του τα καταφέρνει. Η γυναίκα πλέον δεν είναι παραμελημένη φροντίζει τον εαυτό της και την εμφάνισή της. Ο άντρας δεν βοηθούσε καθόλου την γυναίκα του, ενώ τώρα όσο μπορεί προσέχει τα παιδιά και μοιράζονται τις δουλειές του σπιτιού.

2.9 Προτάσεις αντιμετώπισης των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων

Αρχικά το κάθε άτομο θα πρέπει να κατανοήσει πως ο κάθε άνθρωπος, η κάθε φυλή και το κάθε έθνος είναι ξεχωριστό. Πρέπει να δέχεται την διαφορετικότητα. Για να γίνει όλο αυτό θα πρέπει να βοηθήσει η κοινωνία, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, η οικογένεια και το σχολείο. Η οικογένεια είναι ένας βασικός παράγοντας που επηρεάζει το παιδί από μικρή ηλικία, πρέπει να τα απομακρύνει από τις στερεοτυπικές αντιλήψεις κι όχι να τα ωθεί. Μέσα από το σχολείο μπορούν να ανοίξουν τους πνευματικούς ή γνωστικούς τους ορίζοντες και να αποδεχτούν πως όλοι ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας, έθνους ή θρησκείας είναι ίσοι. Η κοινωνία πρέπει να ενισχύσει την θέση της γυναίκας να μην την υποτιμάει. Τέλος, τα ΜΜΕ πρέπει να λειτουργούν με υπευθυνότητα και αντικειμενικότητα και να μην προβάλλουν στερεοτυπικές αντιλήψεις.

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Β΄ ΜΕΡΟΣ

3.1 Παιδική Λογοτεχνία

Η Παιδική Λογοτεχνία ψυχαγωγεί και καλλιεργεί τα παιδιά. Σύμφωνα με την Rebecca J. Lukens, η Παιδική Λογοτεχνία προσφέρει την ίδια απόλαυση με αυτήν που προσφέρει και η Λογοτεχνία των ενηλίκων. Γράφοντας για παιδιά πρέπει να χρησιμοποιούν απλές λέξεις για να μπορούν να κατανοήσουν την υπόθεση. Η Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου αποφεύγει τους ολιγόλογους ορισμούς του περιεχομένου και καταγράφει τα σημεία αναγνώρισής της. Ως προς τη μορφή: λιτότητα λόγου, απουσία βωμολογιών και σαρκασμού, συντομία, καίριο περιγραφών, αμεσότητα αφήγησης, διαγραφή χαρακτήρων χωρίς επιμονή στην ψυχογράφηση. Ως προς το περιεχόμενο: η υπόθεση έχει ξεκάθαρο πλαίσιο, η πλοκή είναι έντονη και γρήγορη, υπάρχει κάθαρση, διάχυτο το αίσθημα ότι ο αναγνώστης είναι αντικείμενο αγάπης από το συγγραφέα.¹⁴

Ο Ηρακλής Καλλέργης: εξετάζει το πρόβλημα της ιδεολογίας στην Παιδική Λογοτεχνία. Οι συγγραφείς λογοτεχνημάτων για παιδιά και για νέους έχουν υπόψιν τους τη δραστηριότητα του ωραίου λόγου και τις ψυχικές ανάγκες της παιδικής ηλικίας, ώστε να προσφέρουν κείμενα «που πρώτιστα θα κάνουν τη συνείδηση του αναγνώστη να λειτουργήσει αισθητικά, θα περιέχουν όμως και κάποια ιδεολογικά μηνύματα».¹⁵

Ο Peter Hollindale (*Signs of Childness in Children's Books*, Thimble Press, Lock-wood 1997), αναφέρει την έννοια της παιδικότητας (childness). Αυτή διαφοροποιεί ριζικά την άποψή του και για το παιδί, αλλά και για το είδος της Λογοτεχνίας που απευθύνεται στο παιδί και στο οποίο συμπλέκονται τρεις παράμετροι: **παιδί, ενήλικος και βιβλίο**. Η παιδικότητα είναι μια περίοδος της ζωής του πριν την ενηλικίωση. Το παιδί έχει φαντασία, πειραματίζεται και είναι ευμετακίνητο. Ο Hollindale υποστηρίζει πως η Παιδική Λογοτεχνία δεν καθορίζεται μόνο από την «παιδικότητα» των παιδιών, αλλά και από την αντίληψη των ενηλίκων για την παιδικότητα.

¹⁴ Λ. Πέτροβιτς – Ανδρουτσοπούλου: Η παιδική λογοτεχνία στην εποχή μας, Καστανιώτης, Αθήνα 1990, σελ: 138-140.

¹⁵ Η. Καλλέργης: «Το πρόβλημα της ιδεολογίας στα παιδικά λογοτεχνήματα», Νεοελληνική Παιδεία 24 (Μάρτιος 1992), σελ: 33 και Η. Καλλέργης: «Ζητήματα θεωρίας της λογοτεχνίας», Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας (1989), σελ: 181-192.

3.1.1 Τα έργα της Παιδικής Λογοτεχνίας

Τα έργα που συμπεριλαμβάνει η Παιδική Λογοτεχνία είναι:

- Εικονογραφημένα παιδικά βιβλία
- Παραμύθια λαϊκά
- Μύθους
- Παραμύθια ενός δημιουργού/σύγχρονες μικρές ιστορίες
- Βιβλία-παιχνίδια (book-game), διαδραστικά αφηγήματα (interactive book), βιβλία με προβλέψιμη εξέλιξη (predictable book)
- Ποιήματα – λimericks -λογοπαίγνια
- Αφηγήματα-Μυθιστορήματα
- Βιβλία γνώσης

3.1.2 Το παιδί ως αναγνώστης της Λογοτεχνίας

Το παιδί της προσχολικής ηλικίας δεν μπορεί να διαβάσει κι έτσι είναι ακροατής ,προσπαθεί από τις εικόνες του παραμυθιού να καταλάβει το νόημα και την συνέχεια της υπόθεσης.Ενώ το παιδί του δημοτικού σχολείου είναι ο αναγνώστης οποίος ταυτίζεται με τον πλασματικό ήρωα ή ηρωίδα.Οι έφηβοι ως αναγνώστες είναι σκεπτόμενοι γιατί προβληματίζονται και αναζητούν το νόημα της ζωής και τις αξίες.

3.2 Το Λαϊκό Παραμύθι

Δεν υπάρχει λαός που να μην έχει τα δικά του προφορικά ή γραπτά παραμύθια. Τα παραμύθια κάθε τόπου είναι παραλλαγές των παγκοσμίων παραμυθιών. Το λαϊκό παραμύθι είναι διήγηση φανταστική που κινείται στον κόσμο του υπερφυσικού και του μαγικού και έχει για σκοπό του την τέρψη των ακροατών, σύμφωνα με τον καθηγητή Λαογραφίας Δημήτρη Πετρόπουλο. Σχετικά με το λαϊκό παραμύθι ο Μιχάλης Μερακλής μας λέει: «Η πραγματικότητα της ζωής με την απaráβατη και σκληρή νομοτέλειά της μας καταθλίβει και λαχταράμε να ζήσουμε κάποτε και δίχως αυτήν, πλάθοντας μύθους»¹⁶. Για το Γεώργιο Μέγα, τα παραμύθια έχουν σκοπό να τέρψουν τον ακροατή και χαρακτηρίζονται από το έντεχνο της διήγησης, στη δε πλοκή πρόσωπα και ζώα κινούνται στον κόσμο του μαγικού και του φανταστικού¹⁷.

Ο κόσμος των παραμυθιών είναι φανταστικός, δεν αναφέρονται σε ορισμένα πρόσωπα ή σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Αρχίζουν πάντα με την συγκεκριμένη έκφραση «μια φορά κι ένα καιρό». Γίνονται ακόμη και θαύματα π.χ. η μεσολάβηση ενός ζώου ή με τη χρήση ενός μαγικού μέσου (δαχτυλίδι ή μαντήλι).

¹⁶ Πολλές πληροφορίες για το λαϊκό παραμύθι στο Μ.Γ.Μερακλής: *Έντεχνος λαϊκός λόγος*, Καρδαμίτσα, Αθήνα 1993, στο *Από το παραμύθι στα κόμικς. Παράδοση και νεοτερικότητα*(επιμ. Ε.Αυδίκου), Οδυσσέας, Αθήνα 1996 και στο Ε.Αυδίκος: *Το λαϊκό παραμύθι. Θεωρητικές προσεγγίσεις*, Οδυσσέας, Αθήνα 1994.. Επίσης τα αφιερώματα «Οι παραμυθάδες», *Διαβάζω* (108) – «Το ελληνικό παραμύθι», *Διαβάζω* (130) – «Το παραμύθι και οι Παραμυθάδες», *Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας* (3), Καστανιώτης, 1988 – «Το παιδικό παραμύθι», *Διαδρομές* (9), Άνοιξη 1988 – «Το παραμύθι στην παιδική λογοτεχνία», *Διαδρομές* (37), Άνοιξη 1995.

¹⁷ Γ.Α.Μέγα: *Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν*, Αθήνα 1967.

3.2.1 Είδη παραμυθιών

Στο παραμύθι υπάρχουν κάποια είδη της λαϊκής παράδοσης από τα οποία πρέπει να το ξεχωρίσουμε: οι μύθοι, οι θρύλοι / τοπικές παραδόσεις και οι ευτράπελες διηγήσεις. Τα παραμύθια χωρίζονται σε κατηγορίες: α) τα μαγικά ή εξωτικά παραμύθια που αναφέρονται σε δράκους, γίγαντες, μάγισσες κ.λπ., β) τα διηγηματικά ή κοσμικά παραμύθια που κινούνται σε ανθρώπινες κοινωνίες και μοιάζουν με μυθιστορήματα από την πραγματική ζωή γ) τα θρησκευτικά ή συναξαρικά που εμπνέονται από τους βίους αγίων και δ) τα ευτράπελα ή σατιρικά που αναφέρονται σε παθήματα κουτών, ξεγελάσματα δράκων κ.λπ.¹⁸

3.2.2 Η δομή των παραμυθιών

Η ανάλυση της δομής των παραμυθιών έγινε από το Ρώσο Vladimir Propp στο βιβλίο του η Μορφολογία των λαϊκών παραμυθιών. Σύμφωνα με αυτόν, πίσω από τα πολλά και μεταβλητά στοιχεία υπάρχουν ορισμένα σταθερά και αμετάβλητα. Αυτά τα ονομάζει **λειτουργίες**. Για παράδειγμα, υπάρχει η λειτουργία της παραβίασης μιας απαγόρευσης. Το μοτίβο αυτό, σύμφωνα με τον όρο του Propp, η λειτουργία αυτή, υπάρχει σε πολλά παραμύθια.¹⁹

¹⁸ Δ.Λουκάτος: Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1992.

¹⁹ Β. Γ. Προπ, Μορφολογία του παραμυθιού, Αθήνα (Καρδαμίτσα) 1991.

3.2.3 Η ψυχαναλυτική ή ψυχολογική προσέγγιση των παραμυθιών

Το παραμύθι αντιμετωπίζεται: είτε ως **διαδικασία ωρίμανσης** είτε προσπαθεί να ανακαλύψει **στάσεις κοινωνικές και ψυχικές παρορμήσεις**. Σύμφωνα με τη θεώρηση του Μπετελχάιμ, το παραμύθι, επειδή είναι απλό λογοτεχνικό είδος, διευκολύνει τη διαδικασία ταύτισης του παιδιού με τον ήρωα. Το παιδί, κατά τον Μπετελχάιμ, πιστεύει πως δουλεύοντας σκληρά μπορεί να είναι τελικά ο νικητής, όπως συμβαίνει και με τον ήρωα του παραμυθιού. Οι πολλές παρατηρήσεις του Μπετελχάιμ για τα παραμύθια σε σχέση με το παιδί κυρίως έδειξε πόσο σοβαρά πρέπει να πάρουμε το παιδί και πόσο χρειάζεται με προσεκτικούς χειρισμούς να αντιμετωπίσουμε την προσωπικότητά του και τις κρυμμένες ή φανερές επιθυμίες του.²⁰

3.2.4 Χαρακτηριστικά λαϊκού παραμυθιού

Τα λαϊκά παραμύθια είναι η γλωσσική και λογοτεχνική παραγωγή ενός λαού, που καθρεφτίζουν την πνευματικότητα και την κοινωνική ζωή του και κατέχουν σημαντική θέση στη Λαογραφία. Αποτελούν αυθόρμητη και βασική πνευματική εκδήλωση του λαού, την πιο γνήσια έκφρασή του και έχουν παγκόσμιο και καθολικό χαρακτήρα. Ωστόσο, παρατηρούνται παραλλαγές από λαό σε λαό και από τόπο σε τόπο, οι οποίες είναι και αναπόφευκτες, καθώς η μετάδοση των λαϊκών παραμυθιών υπήρξε αποκλειστικά προφορική. Τα λαϊκά παραμύθια αποτελούν την πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου, προκαλούν ενδιαφέρον σε όλους, μικρούς και μεγάλους και χωρίζονται σε γνήσια λαϊκά και σε διασκευασμένα λαϊκά παραμύθια.²¹ Πριν γίνουν τα παραμύθια παιδικό ανάγνωσμα, προορίζονταν αρχικά για τους μεγάλους. Ταξιδεύουν τους αναγνώστες τους

²⁰ B.Bettelheim: *Psychanalyse des contes de fées*, Laffont-Collection Pluriel, Paris 1976

²¹ Αναγνωστόπουλος Βασίλης: ελληνική παιδική λογοτεχνία κατά τη μεταπολεμική περίοδο(1945-1958),εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1991,σελ:81.Σχετικά με τις παραλλαγές, Μ.Γ. Μερακλής στο βιβλίο του «Τα παραμύθια μας» εκδ. Κωνσταντινίδη , Θεσσαλονίκη 1973,σελ.50 σημειώνει την ομοιότητα που υπάρχει ουσιαστικά στις διηγήσεις παρά τις μικρές ή μεγάλες φαινομενικά παραλλαγές και λέει ότι αυτή «οφείλεται, σύμφωνα με τη θεωρία της πολυγενεσίας, στην ίδια την ψυχή του ανθρώπου, η οποία, στις βασικές ιδιότητές της, δε διαφέρει από λαό σε λαό, είναι η ίδια στα διάφορα γεωγραφικά πλάτη και μήκη του πλανήτη μας»

σε φανταστικούς κόσμους , μιλούν για ανθρώπινες σχέσεις , είναι διαχρονικά και επαναφέρουν πάντα την ηθική τάξη των πραγμάτων. Οι ήρωές τους είναι συνήθως άνθρωποι (βασιλιάδες , βασίλισσες , νεράιδες , μάγισσες , νάνοι , γίγαντες κ.ά.) , ζώα , πουλιά , δέντρα και φανταστικά όντα και τα παραμύθια δίνουν τις περισσότερες φορές ένα μήνυμα ζωής και αγάπης. (Β.Δ.Αναγνωστόπουλος,1991)

Θα λέγαμε ότι το **λαϊκό παραμύθι** θεωρείται δημιούργημα του ανώνυμου παραμυθά, είναι ένα έργο συλλογικό , διαχρονικό , μεταφερόμενο ως εμάς με όλες τις πιθανές παραλλαγές του. Είναι μια διήγηση φτιαγμένη με ποιητική φαντασία , προερχόμενη από τον κόσμο του μαγικού και του υπερφυσικού.Στο παραμύθι υπάρχει ένας κόσμος , όπου όλα τα αδύνατα μπορούν να πραγματοποιηθούν. Οι παραμυθάδες θέλουν μ' αυτά να ψυχαγωγήσουν τον κόσμο και να τον μεταφέρουν μακριά από τις δυσκολίες και τη σκληρότητα της ζωής.²² Οι ήρωες περιγράφονται με λιτό τρόπο και γίνεται λόγος για την εξωτερική τους εμφάνιση και όχι για την προσωπικότητά τους. Οι παραμυθάδες εκφράζονται ελεύθερα και αυθόρμητα. (Β.Δ.Αναγνωστόπουλος,1997) Τα δομικά στοιχεία του παραμυθιού,είναι:**η δομή του, η αρχή του, οι παρεμβολές, η περιπέτεια, οι επαναλήψεις, τα κοινά μοτίβα, οι μεταμορφώσεις, η αναγνώριση και το τέλος του παραμυθιού.** Σχετικά με τη δομή, το παραμύθι πρέπει να έχει αρχή, μέση και τέλος. Η περιπέτεια αποτελεί συχνό δομικό στοιχείο των παραμυθιών, που συνδέεται με την τύχη του ήρωα, ο οποίος έχει να αντιμετωπίσει πολλές δοκιμασίες. Στο παραμύθι έχουμε και επαναλήψεις π.χ. λογότυποι, αινίγματα, κυρίως σκόπιμες για να τονιστούν και να αφομοιωθούν καλύτερα κάποια σημεία. Συναντούμε επίσης και κοινά μοτίβα με άλλες ιστορίες, με τη μυθολογία και με αρχαιοελληνικές αφηγήσεις (π.χ. η έκθεση βρέφους στο ποτάμι) και έχουμε και μεταμορφώσεις, λόγου χάρη ανθρώπου σε ζώο, πουλί, ψάρι, μυθικό τέρας (όπως ο πρίγκιπας που είχε γίνει βάτραχος). Ακόμη, ένα άλλο δομικό στοιχείο είναι η αναγνώριση, η οποία συμβαίνει όταν εμφανίζονται κάποια σημάδια (π.χ. ένα αντικείμενο) ή εξωτερικά χαρακτηριστικά. Στα μαγικά παραμύθια η αναγνώριση γίνεται από μαγικά λόγια ή μαγικά αντικείμενα. Το τέλος των παραμυθιών είναι πάντα ευχάριστο και αισιόδοξο και κλείνει κυρίως με τη φράση «Κι έζησαν αυτοί καλά και εμείς καλύτερα».

²² Μερακλής Μ.Γ.: Τα παραμύθια μας , σελ:15-17. Στο ίδιο θέμα αναφέρεται και Αντώνης Δελώνης στο βιβλίο του «Βασικές γνώσεις για το παιδικό και νεανικό βιβλίο»,εκδ. Σύγχρονο Σχολείο, Αθήνα 1991,σελ:62-63,όπου λέει ότι συμφωνεί με τη διάκριση που κάνει Δημήτριος Λουκάτος στα παραμύθια σε:«Μαγικά(ή ξωτικά) , σε διηγηματικά (ή περιπέτειας),σε θρησκευοθεματικά(ή συναξαρικά δηλαδή βίοι αγίων) , σε συμβουλευτικά(και διδακτικά),σε ευτράπελα (αστεία ή και περιπαικτικά),σε αινιγματικά, κλιμακωτά, νοηματικά. Σε μια απλούστερη διάκριση (Aarne and Tompson) :μαγικά , διηγηματικά , θρησκευτικά».

Αυτή η κατακλείδα είναι σκόπιμη, γιατί το παραμύθι επιδιώκει να καλλιεργήσει στα παιδιά το όνειρο, τη φαντασία και την ελπίδα. Το τέλος είναι χαρούμενο, οι καλοί δικαιώνονται και ισχύει η ισορροπία και η ηθική τάξη των πραγμάτων. (Β.Δ.Αναγνωστόπουλος,1997)

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του λαϊκού παραμυθιού είναι :

- ✚ Η φαντασία
- ✚ Η μαγεία που κάνει τα αδύνατα δυνατά
- ✚ Το όνειρο
- ✚ Το υπερλογικό
- ✚ Το παραμύθι ξεπερνά τα όρια του χρόνου και του χώρου
- ✚ Ο ψυχαγωγικός του χαρακτήρας
- ✚ Η σύγκρουση χαρακτήρων π.χ. καλός-κακός, φτωχός-πλούσιος, άσχημος-όμορφος

ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΡΑΣ

3.3 Περίληψη παραμυθιού

Η Πεντάμορφη και το Τεράς είναι μια μαγευτική ιστορία για την αξία και την δύναμη της αγάπης. Μια μάγισσα μεταμόρφωσε έναν σκληρόκαρδο πρίγκιπα σε τέρας. Η πεντάμορφη Μπελ δεν ασχολείται με τον Γκαστόν ,ο οποίος την πολιορκεί γιατί φροντίζει τον πατέρα της, τον Μορίς. Μια μέρα που ο Μορίς χάνεται στο δάσος, φυλακίζεται από το Τεράς. Η Μπελ τρέχει να τον σώσει και παίρνει τη θέση του στο κάστρο . Για να λύσει τα μάγια το Τεράς προσπαθεί με την βοήθεια των υπηρετών του να αγαπηθεί και να αγαπήσει την Μπελ, αλλά στο τέλος την αφήνει ελεύθερη να γυρίσει στον μπαμπά της με μεγάλη λύπη. Όταν ο Γκαστόν ανακαλύπτει πως το Τεράς διεκδικεί την αγάπη της Μπελ, πολιορκεί το κάστρο παρέα με τους άλλους κατοίκους του χωριού. Η Μπελ τρέχει στο κάστρο για να πει στο Τεράς πως τον αγαπά και έτσι τα μάγια λύνονται.

3.3.1 Ανάλυση παραμυθιού

Στο παραμύθι « Πεντάμορφη και το Τέρας», παρατηρούμε κάποιες ρατσιστικές συμπεριφορές . Το Τέρας, προσπαθώντας να βρει πάλι τον εαυτό του και να ενσωματωθεί πάλι στην κοινωνία νιώθει μοναξιά, απελπισία ,εχθρότητα προς τους άλλους .Στο τέλος, πρέπει να αντιμετωπίσει τους κατοίκους του χωριού. Η κοινωνία δεν τον αποδέχεται λόγω της εμφάνισης του κι έτσι απομονώνεται στο κάστρο με τους υπηρέτες του ,οι οποίοι επίσης μεταμορφώθηκαν . Η λύτρωση έρχεται όταν το Τέρας καταφέρνει να τον συμπαθήσει και να τον αγαπήσει η Πεντάμορφη ,Μπελ . Το σημαντικότερο δίδαγμα από το παραμύθι , είναι ότι το άτομο ανεξαρτήτως του περιβάλλοντος του μπορεί να σταθεί στα πόδια του, να ευτυχίσει και να γίνει καλύτερος άνθρωπος.

3.3.2 Λέξεις-Φράσεις που δηλώνουν ρατσισμό και στερεότυπα

«Τέρας», «απαίσιο θηρίο» :

Χαρακτηρισμός ο οποίος έγινε λόγω της διαφορετικότητας του άλλου όσον αφορά την εξωτερική εμφάνιση του.

«Πάμε να σκοτώσουμε αυτό το Τέρας πριν επιτεθεί στο χωριό μας!ούρλιαξε ο Γκαστόν»:

Εκφράζει μια οργή αλλά και ταυτόχρονα μια φοβία. Προσπαθεί να απομακρύνει το «Τέρας»,από το χωριό του και να προστατέψει τον ίδιον αλλά και τους υπόλοιπους.

«Θάνατος στο Τέρας!» :

Πρόκειται για τη φράση που φώναξε το πλήθος των χωρικών ,επειδή είδαν στο μαγικό καθρέφτη το Τέρας. Λόγω της διαφορετικότητας του δεν μπορούν να το δεχτούν και προσπαθούν να το εξαφανίσουν .

«Το Τέρας δεν είναι τόσο κακό όσο φαίνεται»:

Κανείς δεν πρέπει να κρίνει την εξωτερική εμφάνιση, γιατί η πραγματική ομορφιά βρίσκεται βαθιά μέσα μας.

«Φύγε,αν το επιθυμείς,είπε το Τέρας ευγενικά.Σου εμπιστεύομαι τον καθρέφτη,για να με θυμάσαι»:

Σε αυτή την φράση ανακαλύπτουμε και την ευαίσθητη πλευρά του,που επιτρέπει την Μπελ να πάει να βρει τον πατέρα της δίνοντας την έναν μαγικό καθρέφτη .

Συμπεράσματα

Φτάνοντας στο τέλος αυτής της εργασίας, έχοντας αναλύσει κάποιους ορισμούς όπως ο ρατσισμός, τα στερεότυπα και την προκατάληψη, τα παιδιά διαμορφώνουν συγκεκριμένες συμπεριφορές προς τα άτομα άλλης ομάδας και υιοθετούν από πολύ νωρίς αρνητικά στερεότυπα και προκαταλήψεις. Επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που υπάρχουν μέσα στο κοινωνικό τους περίγυρο. Με τον ερχομό των προσφύγων έχουμε πάρα πολλά παιδιά από διάφορες χώρες. Μερικοί δεν μπορούν να αποδεχτούν την διαφορετικότητα και συμπεριφέρονται ρατσιστικά. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως ο καθένας μας είναι διαφορετικός, έχει τις δικές του συνήθειες, διαφορετικά εξωτερικά χαρακτηριστικά και δικό του χαρακτήρα. Πρέπει να τον δεχόμαστε έτσι όπως είναι και να σεβόμαστε τις επιλογές του.

Βιβλιογραφία

- Βασιλείου Τ.Γιούλτση(1985), Εισαγωγή στη Γενική Κοινωνιολογία , τρίτη έκδοση, Εκδοτικός οίκος ΑΦΩΝ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
- Β. Γ. Προπ, Μορφολογία του παραμυθιού, Αθήνα (Καρδαμίτσα) 1991.
- Γ.Α.Μέγα: Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν , Αθήνα 1967.
- Γκικας, Σ. (1994) Κοινωνικά Προβλήματα, Αθήνα: Σαββάλας
- Δ.Γ.Τσαούσης, Η κοινωνία μας, Κοινωνιολογική & Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη, GUTENBERG ,Αθήνα 1991
- Δ.Γ. Τσαούσης, Η κοινωνία του ανθρώπου , Κοινωνιολογική Βιβλιοθήκη, GUTENBERG ,1985
- Δ.Γ. Τσαούσης , Κοινωνιολογία , Anthony Giddens , GUTENBERG, Αθήνα
- Δ.Γ Τσαούσης (2004) Πολιτισμός,ελεύθερος χρόνος και κοινωνικός αποκλεισμός,Στο Κ. Κασιμάτη,Κοινωνικός Αποκλεισμός :Η ελληνική Εμπειρία ,GUTENBERG Αθήνα
- Δ.Λουκάτος: Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1992.
- Ευθύμιος Κάκουρος ,Κατερίνα Μανιαδάκη, Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων , Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός
- Ζωγράφου, Α., (2003), Διαπολιτισμική Αγωγή στην Ευρώπη και την Ελλάδα, Τυπωθήτω, Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα
- ΖΩΤΟΣ, Γ. (2008). ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ.ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ- ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ. UNIVERSITY STUDIO PRESS. 5 η έκδοση.
- Η. Καλλέργης: «Το πρόβλημα της ιδεολογίας στα παιδικά λογοτεχνήματα», Νεοελληνική Παιδεία 24 (Μάρτιος 1992), σελ: 33 και Η. Καλλέργης: «Ζητήματα θεωρίας της λογοτεχνίας», Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας (1989
- Λ. Πέτροβιτς – Ανδρουτσοπούλου: Η παιδική λογοτεχνία στην εποχή μας, Καστανιώτης, Αθήνα 1990

- Λύτρας,Α (2004) Κοινωνικός αποκλεισμός: Η παγκοσμιότητα του ριζοσπαστικού συντηρητισμού.Στο Α.Λύτρας & Κ.Σουλιώτης, Αποκλεισμοί στην παγκοσμιοποίηση :Ζητήματα κοινωνικής πολιτικής ,Αθήνα
- Μερακλής Μ.Γ.: Τα παραμύθια μας
- Παπαδημητρίου Ζ.,(2000), Ο ευρωπαϊκός ρατσισμός. Εισαγωγή στο φυλετικό μίσος, Ελληνικά Γράμματα , Αθήνα
- Πριοβόλου Ε. (2010) Η θέση της γυναίκας σήμερα, Αθήνα: Καστανιώτη.
- Ριτς Α. (1983) Γέννημα γυναίκας. Η μητρότητα σαν εμπειρία και θεσμός μετ. Βερυκοκάκη Α., εκδόσεις: Νέα Σύνορα - Λιβάνη Αθήνα.
- Τάτσης Ι. (1991), Κοινωνιολογία, τόμος Β, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Τσαούση Α. (14/ 4/2006) Η οικογένεια: Βασικές Μορφές, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Μ.Ι.Θ.Ε., Κοινωνιολογία των Έμφυλων Σχέσεων.
- Τσιάκαλος Γ. (2011) Οδηγός Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης, Αθήνα: Επίκεντρο Α.Ε
- Χριστίνα Νόβα -Καλτσούνη , Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης , GUTENBERG, Αθήνα

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Allport, G. (1954), *The Nature Of Prejudice:25th Anniversary Edition*, Perseus Books.
- B.Bettelheim: *Psychanalyse des contes de fées*, Laffont-Collection Pluriel, Paris 1976
- Bonilla-Silva, E. (1997). ‘Rethinking racism toward a structural interpretation’. *American*
- Burchardt, T.,Le Grand,J.,&Piachaud,D.(2002).Introduction.In J.Hills,J.Le Grand,& D.Piachaud(Eds.), *Understanding,Social Exclusion*. Oxford: University Pres
- Goldberg, D. T. (1993). *Racist Culture*. Oxford: Blackwell.
- Hogg, M., Vaughan, G. (2010), *Κοινωνική Ψυχολογία*, Αθήνα: Gutenberg
- Mosse G.L.(1995), «Racism and Nationalism», *Nations and Nationalism*
- Prache, D. (1996): Γεννηθήκαμε ρατσιστές; ΠΑΤΑΚΗ, Αθήνα
- *Sociological Review*, Vol. 62 (No. 3), 465-480
- Tajfel, H. (1981), *Human Groups and Social Categories: Studies in Social Psychology*, Cambridge: University of Cambridge Press.
- Yavetz, Z. (1999).«Ρωμαίοι και Έλληνες, Αιγύπτιοι και Εβραίοι» στην εκδ Παγκόσμια Ακαδημία Πολιτισμών Η Μισαλλοδοξία, ΑΘΗΝΑ: Εξάντας